БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР! 1925 чылдан үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 110 (4900). 1961 ч. май 11, четверг. | Өртээ 2 көп.

Н. С. Хрущевтуң Армениядa чоруп турары

ЕРЕВАН. (СЭТА-ның тускай корреспондентизи А. Романов). Эш Н. С. Хрущевтуң Армениядa чоруп турарының бешки хүнү. Республиканың амыдыралы-биле таныжар дээш ол бүдүрүлге черлеринге, Бюракан обсерваториязынга барган, суггарылга черлериниң ажылдары-биле таныжкан, ажылчыннар, колхозчулар, эртемденнер-биле ужурашкан болгаш хоорайны база ооң чоок-кавызын ол сонуургап көрген. Н. С. Хрущев май 8-тиң кежээзинде Арарат шынаазынга чоруп тургаш, Эчмиадзин районнуң Ленин аттыг кадээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары-биле ужуражып чугаалашкан. Ол ажыл-агый чери бодунуң хөвеңи, мал ажылы-биле алдарлыг болгаш республиканың хөй адырларлыг, эң улуг артельдериниң бирээзи. Баштаар чер даргазы Е. Маркарян хөй орулгаларны колхозтуң канчаар чедип ап турарының дугайын Н. С. Хрущевка чугаалап берген.

Майның 9-туң эртенинде Н. С. Хрущев Арменияның КП ТК-зының Бирги секретары Я. Н. Заробян, Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Е. Кочинян, Арменияның Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Ш. М. Арушанян-биле кады Севанның бедик даглыг районунга барып чораанннар.

Н. С. Хрущевтуң найысылалдан эгелээш эрткен алдан километр узун дурттуг оруун дургаар муң-муң ажылчыннар, колхозчулар, аныяктар дизе турупкан турганнар. Хоорайларның болгаш суурларның девискээринче кирер хаалгалар кырында: «Кирип морлаңар!», «СЭКП-ге алдар!» деп бижээн сөстер. Ол ышкаш, Эларга, Фонтанга, Севанга база-ла дыка хөй ажылчы чоннар чыылган. Олар туктар болгаш чечектер тудуп алгаш, хүндүлүг аалчыны уткуп келгеннер. Никита Сергеевич оларның чаны-биле эртип бар чорда, чыылганнар аңаа изиг байырын чедирип турганнар.

Улус ажыл-агый чөвүлелиниң энергетика эргелелиниң начальниги Г. Д. Тер-Акопов, ГЭС-те үстүкү кезектиң директору Г. Н. Периханун, станция начальниги Л. М. Хачартрян болгаш ГЭС-тиң үстүкү кезээниң кол инженери Г. С. Погосян олар Н. С. Хрущевту болгаш Арменияның чазааның база партияның удуртукчуларын Севанның гидростанциязының бажыңының чанынга кээп уткуп алганнар. Энергетиктер ук станцияның канчаар тургустунганының дугайын Н. С. Хрущевка чугаалап бергеш, нарын гидротехниктиг дериг-херекселдерни барып көөрүнче чалаан.

Ол ГЭС токту эң баштай 1949 чылда берген. Ынчангаш ол Севан-Раздан унунда беш ГЭС-терниң эң хоочуну, армян улустуң чоргааралы апарган. Ол, республиканы шалыпкын индустриализастаарының аргазын берген болгаш суг чок черлерни суггарып, кадээ ажыл-агыйны көдүрген.

Н. С. Хрущев гидростанцияны көрүп дооскаш, Севанның эриин дургаар машиналыг эргээн. Чурукчу Сарьянның сиилип тургаш чуруп көргүскени ышкаш кайгамчыктыг чараш чер кайыын бээр тода көстүп турган. Севан—далай деңинден 2000 метр бедик черде чыдар болгаш делегейниң бедик дагларда арыг суглуг улуг хөлдериниң бирээзи болгай. Ол армян «далайның» эриин дургаар үлетпүр районнары тургустунган. Ол болза ырак-узак даглыг чер ам үлетпүрнүң чугула төвү апар чыдар дээрзиниң тодаргай көргүзүү-дүр. Ында чаа суурларның бирээзин ооң чурттакчыларының дилээнин ёзугаар бирги космонавт Юрий Гагаринниң ады-биле адаттынганын база биске чугаалаан.

Н. С. Хрущев «Микоян» деп аттыг теплоходка олуруп алгаш, ол хөлге ийи шак дургузунда селгүүстээн. Ооң соонда ол севан делгемнериниң хоочун ажылдакчызы—ук судноның капитаны М. М. Нечаевке өөрүп четтиргенин илереткен.

Ол девискээрде болгаш бүгү Армениядa эң улуг күчүлүг дээн Гюмуш ГЭС-зин Н. С. Хрущев база көрген. Ереванче дедир бар чорааш, Н. С. Хрущев болгаш ооң кады чораан кижилери чуртта алдаржаан Аранинниң кадыкшыдылга черин база көргеннер.

Тиилелге байырлалынга алдар кылдыр

МОСКВА. (СЭТА). Ханныг фашизмге удур демиселге төөгүлүг маадырлыг чоруктарны кылган совет дайынчыларның алдары кажан-даа уттундурбас. Эвилелдер бажыңының Колонналыг залынга май 9-та болган байырлыг хурал тиилелге Хүнүнге тураскааттынган болгаш аңаа Европаның улустарын гитлеризмден хостаан хүннерниң уттундурбас болуушкуннары сагындырып турган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң кежигүнү, Совет Эвилелиниң маршалы К. Е. Ворошилов, Совет Эвилелиниң маршалдары С. К. Тимошенко, А. И. Еременко, артиллерияның кол маршалы Н. Н. Воронов, артиллерия маршалы Н. Д. Яковлев, ужар-чүүлдүң кол маршалы А. Е. Голованов, генералдар болгаш офицерлер, Совет Эвилелиниң маадырлары, дайынның киржикчилери президиумге олурганнар.

СЭКП ТК-ның президиумунуң составын эш Н. С. Хрущев баштадыр хүндүлүг президиумге диңмиттиг адыш частааашкыны-биле соңгаан.

Дайынга киришкеннерниң совет комитединиң даргазы, Совет Эвилелиниң маршалы С. К. Тимошенко эге сөс чугаалаан.

Бистиң Төрээн чуртувустуң алдары, хосталгазы болгаш күрүне талазы-биле хамаарышпас чоруу дээш тулчуушкуннарга өлген маадырларга алдар кылдар чыылганнар бут кырынга туруп келгеш ёзулааннар. Шаандакы фронтучулар секциязының даргазы армия генералы И. В. Тюленев, СЭКП МХК секретары Н. Г. Егорычев болгаш өскелер-даа ол кежээге чүве чугаалааш, Ада-чурттуң Улуг дайынының кадыг-дошкун чылдарының дугайында, тайбың тургузуушкунга совет кижилерниң шылгараңгай чедиишкиннериниң дугайында чугаалааннар. Тиилелге Хүнүн таварыштыр олар совет кижилерге изиг байыр чедирген сөстерни чугаалаан.

Улустар аразынга тайбың дээш, база дайынны пропагандалап, белеткээринге удур могаг чокка, диңмиттиг демисежиринче дайынның даштыкыда киржикчилерин, удурланыышкын шимчээшкининиң киржикчилерин кежээниң киржикчилери кыйгырган.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге байырлыг чагааны чыылганнар улуг сорук кириишкин-биле хүлээп ап чорутканнар.

Тиилелгениң байырлалы

Бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чоннары фашистиг Германияны ашкан тиилелгениң Хүнүнден бээр 16 чыл болган оюн байырлалдыг демдеглеп эрттирген. Маадыр хоорайлар—Ленинградка болгаш Сталинградка, Севастопольга болгаш Одессага, эвилелдешкен республикаларның найысылалдарынга, өске-даа хөй-хөй хоорайларга болгаш чурттакчылыг черлерге байырлал хуралдары, немец-фашистиг эжелекчилерге удур тулчуушкуннарга шылгараңгай болгаш эрес-маадырлыг чорукту көргүскен дайынчылар-биле болгаш Совет Эвилелиниң маадырлары-биле ужуражылышкыннар болгулаан.

Байырлыг хуралдарга болгулаан илеткелдерге Чепсектиг Күштерниң алдарлыг тиилелгелериниң дугайын, дайынчы чаңчылдарга аныяк солдаттарның кижизидилгезиниң дугайын, бистиң улустуң тайбың күш-ажылының камгалаарынга Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң белениниң дугайын чугаалап турган.

(СЭТА).

Кукурузаның массалыг тарылгазы эгелээн

МОСКВА, май 9. (СЭТА). Чурттуң мурнуу чүгүнде кукурузаның массалыг тарылгазы калбарган. Кукурузаны ам безин дөрт миллион гектар хире черге тараан.

Кабардин-Балкарияның мурнакчы ажыл-агыйлары кукурузаның тарылгазын эң кыска хуусаада чорутан. Соңгу Осетияда кукурузага тускайлаан шөлдүң чартык кезин тарыттынган. Ол республиканың ховулуг районнары тарылганы доозуп турар.

Закарпатьеде кукуруузаның тарылгазын Хустск районунуң колхозтары бир дугаарында доосkан.

Белгород болгаш Ульянов областарның колхозтары болгаш совхозтары ол культураның тарылгазын база чорудуп эгелээн.

ЧАСТЫҢ ЭКИ ӨЙҮНДЕ ТАРЫЗЫҢЗА— ЧААГАЙ БОЛГАШ ЭЛБЕК ДҮЖҮТ АЛДЫНАР

Бешки бригада

«Тиилелге» совхозтуң бешки трактор-хову бригадазы совхозта тарылга шөлүнүң талазы-биле эң улуг бригада болуп, ооң ниити ажылының хемчээли бирги-ийиги бригадалар-биле деңнежип турар.

Бригаданың механизаторлары эрткен чылын белеткээн 3000 ажыг гектар черниң шыгын бир дугаарында базырып дооскаш, 1950 гектар черге кол культура кызыл-тасты чаштырган. Кол культура кызыл-тас чаштырарынга трактористер Ондар Борбаанды, Ооржак Калдар-оол, А. Станковский олар хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип, ээлчегде 40 гектарны чаштырар тургаш, 60—70 гектарны чаштырып, нормазын 180—190 хуу күүседип турган. Ынчангаш бригада кызыл-тас чаштырылгазын 7 ажыл хүнүнде доосkан.

Шык базырарынга, хөрзүн чымчадырынга трактористер О. Василий, М. Чымый-оол, М. Монгул-оол, О. Лаан-оол, М. Сотпа, О. Кызыл-оол, А. Казак болгаш өскелер-даа онза кызымаккай ажылдааннар.

О. НАЗЫН-ООЛ.

Чурукта: В. Безбородкин.

«Революцияның чалбыыжы» колхозтуң № 1 хову бригадазының механизаторларында бо чылдың часкы тарылгазынга мурнакчылар эвээш эвес. Оларның аразында дуржулгалыг тракторист Василий Максимович Безбородкинниң агрегады онза шылгарап турарларның бирээзи. Ол «ДТ-54» деп трактор-биле ээлчегде 40 ганы чаштырар тургаш, 60—70 ганы чаштырып турар. Бир хүн 15 шактың дургузунда ол 95 ганы чаштыргаш, ийи ажыг норманы күүсеткен. Ооң дузалакчызы М. Вловин бодунуң ээлчээнде база-ла 60—75 ганы чаштырып турар.

Чурукта: И. Хаяң.

Таңды районнуң «Совет Россия» колхозунуң № 2 хову бригадазында коммунист Иргит Хаяңның агрегады чаштырылга эгелээнинден бээр трактор агрегаттарының аразынга шилчиир тукчугашты быжыг тудуп келген. И. Хаяң «ДТ-54» деп тракторга үш кожууглуг сеялка-биле бир хүнде 75—90 ганы чаштырып, нормазын 1,5—2 катап ажыр күүседип турар.

Ол эртенден кежээкиниң 10—11 шактарга чедир тараа чаштыргаш, оон улаштыр эртенгиниң 6 шакка чедир аңдарар. Бир хонукта ынчаар ажылдаар, дараазында хүнде ол дыштаны бээрге, ооң дузалакчызы эш А. Черепанов база ынчаар ажылдаар болгаш эки-биле бир дөмей бедик көргүзүгнү чедип ап турар. Ажылдың чурумун мынчаар тургусканы биске таарымчалыг болуп турар деп олар чугаалап турарлар.

Суггарыкчылар звенозу

Улуг-Хемниң «Х Улуг хурал» колхозунуң № 1 хову бригадазының эш Дадар-оол Ондарга удурткан 12 кижилиг суггарыкчылар звенозу часкы элбек сугну долу ажыглаары-биле дүн-хүн чок ажылдап турар. Олар баштайгы 7 хонукта 150 га тараа культураларын суггарганнар.

Суггарыкчылар Хунажык, Марат-оол, Ойжуп-оол, Самдан-оол олар хүнде 2 га чер суггарар нормазын 2,5 га чедир күүседип турарлар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

ИЙИ АГРЕГАТТА

Баян-Кол ховузунуң ол-бо талазында тараа чаштырган, чер аңдарган, илиртээн тракторларның хөделиишкини бот-боттарынга илдең көстүп турар. Ылангыя дүне ажылдаан тракторларның чырыы сылдыстар дег чайыннаныр тургулаар. Ол дээрге, Улуг-Хем районнуң «Улуг-Хая» совхозунуң Хайыракан болгаш Көк-Чыраа салбырларының хову-трактор бригадалары-дыр.

Майның баштайгы хүннериниң бирээзинде ол ийи бригадаларның ийи агрегадының кежигүннери хүннүң ээлчээнге хынамчалыг белеткенип алганнар: трактористер Бюрбю Тадар-оол болгаш Тюлюш Уйнук-оол кайызы-даа боттарының «ДТ-54» тракторларының кывар-чаар чүүлдерин ол хүн үзүктел чок долу ажылдаарынга чедер кылдыр кудуп, бүгү кезектерде кошкай бээр ээриилдерни дыңзыдып, үс-биле чаар черлерин чаап алганнар. Эш Бюрбюнуң агрегадының чаштырыкчылары С. Таңныыл-оол, Х. Улар-оол, А. Тюлюш, эш Тюлюштүң агрегадының чаштырыкчылары Б. Маадыр-оол, К. Семис-оол, Д. Идам-Сюрюн олар боттарының сеялкаларының бүгү-ле кезектерин хынап, белдирлер бүрүзүн үзегилээн, кошкай бээр ээриилдер бүрүзүн дыңзыткылаан болгаш сеялкаларның бүгү хааржактарында кызыл-тас үрезиннери долдур урдунган.

Ийи агрегаттың ол хүнде ажылы Улуг-Арттың кырындан хүн бакылап келбээнде, барык дел чыгыы эгелээннер. Оларның кайызынга-даа эки ажылдап кылдынган шөлдер четчири-биле белөткеттинген, чедиишкин чүгле агрегаттарның кежигүннериниң канчаар ажылдаарындан хамааржыр турган.

Чаңгыс совхозтуң ийи салбырында хову-трактор бригадаларының механизаторларының болгаш ажылчыннарының ортузунга часкы тарылганы кыска хуусаада, бедик агротехниктиг деңнелге эрттирер дээш социалистиг чарыш калбарган. Ажылдың түңнелдерин беш хонук санында үндүрүп турар болганда үстүнде агрегаттарның кежигүннери бот-боттарының канчаар ажылдап турарын аки билчир. Оларның мурнакчы ажылының дугайында дыңнадыглар чүгле совхозтуң девискээринге эвес, харын районнуң бүгү ажыл-агыйларынга билдингир турган.

Ол хүн агрегаттарның кайызыдаа мурнунда эрткен хүннерден артык шалыпкын ажылдай бергеннер. Трактористер-даа, чаштырыкчылар-даа шаг-үени бичиидаа аңаа эрттирбезин бодап турган. Поварлар дүштеки чемни мурнуку чаңчыл-биле ажылдап турган черге әкеп бергеннер.

Автомашиналар чолаачылары Сенди-Хуурак Биче-оол, Лапчаа Монгуш бригадалар төптеринден үрезин сөөртүлгезин бичии-даа саадатпаан.

Агрегаттарның кайызы-даа ол хүн соксаал чок ажылдааш, кежээ дыка орайтай бергенде хүннүң ээлчээн доосканнар.

— Бюрбю биле Тюлюштүң агрегаттары бөгүн тергиин-не ажылдап хүнзедилер, мурнунда хүннерден хойнү-ле чаштырган боорлар — деп, бригадаларның ажыл-ишчилери, оларның ажылының түңнелдерин дыңнаксап, чугаалажып турганнар.

Ол хүн агрегаттарның чаштырган черлерин хемчээп көөрге мындыг болган: Хайыракан салбырында Бюрбюнуң агрегады 55 гектарны, а Көк-Чыраа салбырында Тюлюштүң агрегады—50 гектарны чаштырган. Оларның кайызы-даа ээлчегде 30 гектар норманы мынчаар ажыр күүсеткеннер-дир.

Бюрбюнуң агрегады ооң мурнунда черни илиртээринге база мурнакчы болуп турган. Беш хонуктуң ажылының баштайгы түңнелинде агрегаттар аразынга шилчиир кызыл тукчугашты бо агрегат алган болгаш бо хүннерге чедир ол тукту быжыг тутпушаан.

Бо бригадаларда часкы хову ажылдарының моон өске мурнакчылары база хөй. Бо ийи салбырда эрте чажар тараа культураларының чажылгазы май 5-те доозулганы маңаа барымдаа болур.

М. КАВАА-САРЫГ.

650 ГА

Бай-Тайга районнуң «Тээли» совхозунуң Тээли салбыры бедик дүжүт алырының эң идегелдиг чүүлү — суггарылгаже кичээңгейни салып, 32 дуржулгалыг суггарыкчыларны суггарылганы хүн-дүнде үргүлчүлеп чорудары-биле тургускан.

Олар кыска үениң иштинде 650 га черни суггарган. Суггарыкчылардан Хертек Алдын-оол, Салчак Допчу, Саая Калдар-оол хүн нормазын 150—200 хуу күүседип турарлар. Суггарыкчылар ажылдың шынарынче кичээңгейни салып, кургаг чыдып каап болур дөң черлерже сугну хөөлбектелдир дозуп үндүрүп турарлар.

Д. ШАКТАР.

Сандыйның звенозу

Михаил Сандый—хоочун тудугжу. Ооң ажыл-ишчи, уран-шевер холдары он-он тудугларны кылырынга киришкен. Ооң ажылдап турар звенозу эрткен чылын 4 чуртталга бажыңнарын болгаш өске-даа бүдүрүлге тудугларын кылган.

Михаил Сандыйның күш-ажылчы болгаш организакчы аргалыын көргеш, совхозтуң дирекция чери ону бо чылын тудугжулар звенозунуң удуртукчузунга томуйлаан. Эш Сандыйның звенозу бо чазын № 3 бригаданың хову турлаан туткан. Ында механизаторлар болгаш тараажылар чурттап, ажылдап турарлар.

Тудугжу эш Сандыйның чуруу хүндүлел самбыразында саадап турары—ооң кызымаккай күш-ажылчы болуруп бадыткап турар.

О. ИМЫЖАА.

Таңды район,
«Тиилелге» совхоз.

ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫҢ ДАЙЫНЧЫ СОРУЛГАЗЫ

Төрээн Коммунистиг партиязының XXII съездизинге төлептиг ужуражыр, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш областың кедээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери **бо чылын тараа культураларының гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 12,1 центнер дүжүттү, кукурузаның га бүрүзүнден 300 центнер массаны алырын, күрүнеге 6,4 миллион пуд** тарааны садарын хүлээгеннер. Төөгүлүг чеди чыл планының үшкү чылында чер ажылының талазы-биле алган хүлээлгелерниң күүселдезин хандырар дээш бо чылдың часкы тарылгазын эң кыска хуусаада, бедик агротехниктиг деңнелге чорударын бүгү ажыл-ишчилерни эвилелдээри—колхозтарда болгаш совхозтарда партия организацияларының амгы үеде эң чугула сорулгаларының бирээзи.

Бо чылдың май 8-те медээни ёзугаар алырга, областың тараажылары болгаш механизаторлары чеди чылдың үшкү чазында тараа культураларының чажылдазының планын 49,1 хуу күүседип, 1960 чылдаазындан дүрген темпилиг ажылдап турар. Часкы тарылгага бо чылын Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга, Каа-Хем, Өвүр болгаш Тес-Хем районнар элээн белеткелдиг ужурашканнар. Үстүнде районнарның партия, совет болгаш ажыл-агый органнары часкы тарылгага техниканы, материалдарны хынамчалыг белеткевишаан, хову турлагларга тарылга үезинде чорудар организакчы болгаш масса-политиктиг ажылдарның планнарын баш бурунгаар чогааткаш, ол ёзугаар ажылдап турарлар.

Эрте чажар тараа культураларының тарылга планын Чөөн-Хемчик районнун хамыкты мурнап ажыр күүсеткен, ооң иштинде кол тараа культуразы болур кызыл-тастың тарылга планы май 5-ке чедир 146 хуу күүсеттинген. СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң болгаш эш Никита Сергеевич Хрущевтуң айтыышкынын амыдыралга күүсетпишаан, районнуң партия, совет, ажыл-агый органнары тарылга шөлүн калбартып турар. Чижээ, ол районда «Чыраа-Бажы» совхозтуң тараажылары СЭКП-ниң XXII съездизинге белек кылдыр бо чылын пландан ажыр 900 гектар кызыл-тасты, 300 гектар чинге-тарааны, 210 гектар кукурузаңы — «ховуларның кадынын» тарыырын хүлээнип алган соруг киришкинниг ажылдап турарлар. Ол совхозтуң механизаторларының, тараажыларының ажылдаарынга таарымчалыг байдалдарны тургускан, бригадаларда агитаторларны быжыглаан, олар доктаамал ажылдап, ажыл-ишчилерниң ортузунга беседаларны, номчулгаларны чорудуп, агитхуудустарны үндүрүп, бедик дүжүттү алырының үндезинин тургузар дээш социалистиг чарышты калбартып турар.

Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозта партия организациязы тараажылар болгаш механизаторлар ортузунга социалистиг чарышты дээре организастап хүн бүрүде тодаргай удуртуп турар. Бригадалар аразынга шилчиир Кызыл тукту тургускан, хову ажылдарының түңнелдерин хүн бүрүде үндүрүп мурнакчыларның дуржулгазын агитхуудустарда, хана солуннарга доктаамал чырыдып турар. Коммунистиг ёзу-биле ажылдаар болгаш чурттаар өөренир дээш патриоттуг шимчээшкинде киришкен трактор бригадазы (бригадири эш Егоров) партия организациязының болгаш артель баштаар чериниң шилчиир Кызыл тугун быжыы-биле тудуп, хүн бүрүде барык ийи норманы күүседип, часкы хову ажылдарын бедик агротехниктиг деңнелде чорудуп турар.

Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозта партия организациязы хову турлагларда масса-политиктиг ажылды багай эвес организастаан, тараажыларның, механизаторларның ажылдаарынга эргежок чугула байдалдарны тургускан: ниинин чемненилгезин экижиткен, ларны ниити чурттталга чери-биле аңдырган, киноларны, концерттерни ажыл-ишчилерге көргүзүп турар, агитаторларны агрегат бүрүзүнде быжыглаан, агитхуудустарны доктаамал үндүрүп турар, социалистиг чарышты калбарткан. Ол колхозта механизаторлар эштер Хураган-оол, Бадаков, Биче-оол олар хүнде 48 гектар шөлге тарааны чаштырар тургаш, хүн бүрүде 69—70 гектарга чаштырып, социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда чорупп турарлар. Тараа культураларының чажылдазын ол колхоз доозарының бүдүүзүнде келген.

Областа часкы тарылганың темпи эрткен чылдаазындан бедик болза-даа, чамдык ажыл-агыйларда тарылганың эң оожум чорупп турарын демдеглевейн барып болбас. Оон кол чылдагааны болза, часкы тарылгага белеткелди четпес чорутканында, ону өреңгей удуртуп турарында, ажыл-ишчилерниң ортузунга масса-политиктиг болгаш организакчы ажылды чавыс деңнелге тургусканында. Улуг-Хем районда агаар-бойдустуң, чурт девискээриниң, техника хандырылгазының байдалы Чөөн-Хемчиктиинден барык ылгал чок. Ындыг турбужке, часкы тарылга Улуг-Хем районда эң оожум чорупп келген. Часкы хову ажылдарының бо районда ындыг эң оожум, а ооң кожазында дээре чорупп турарының кол-ла чылдагааны чүдел дизе, часкы тарылгаа Улуг-Хемде удуртуп турар методунуң четпезинде, чон ортузунга организакчы болгаш масса-политиктиг ажылды кошкак тургусканында.

Барыын-Хемчик районда тараажылар ортузунга организакчы ажылды чавыс деңнелге тургусканының мындыг бир чижээн айтып болур: «Большевик» колхозта трактор бригадазынга кывар чүүлдү сөөртүп чедирбээнинден трактористер барык бүдүн хүннүң дургузунда ажыл чок анаа турган. Ындыг фактылар Барыын-Хемчикте чаңгыс ол эвес. Часкы тарылганың агротехниктиг чурумнарын «Большевиктиң» чамдык шөлдеринде каржызы-биле үрептурда, партбюро секретары эш Бойлу ооң-биле эптежип келген.

Часкы хову ажылдарының эң шиитпирлиг болгаш харысалгалыг үези ам келген: кукуруза, чигир свёклазы, ногаа, картофель ышкаш культураларның массалыг тарылгазы удавас эгелээр. Аңаа чедир тараа культураларының чажылдазын бүрүн доосkан турарын хандырары эргежок чугула. Ындыг болза-даа, часкы тарылгада бир кол чүүл—хову ажылдарының шынары, агротехниктиг чурумнарны шыңгыы сагыыры болур.

Часкы тарылгага удуртулганы улам күштелдирери, дөрбелчин метр бүрүзүнге аңдарылганың, илиртээшкинниң, чажылданың шынары дээш демиселди чорудары, кедээ ажыл-агый техниказын бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарын хандырары, тараажылар, механизаторлар ортузунга масса-политиктиг болгаш организакчы ажылды бедик деңнелге тургузары чер-чериниң партия, совет, профэвилел, комсомол болгаш ажыл-агый организацияларындан негеттинип турар.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар, партияның XXII съездизинге күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш бо чылдың часкы тарылгазын чедиишкинниг чорудар сорулга-биле кедээниң ажыл-ишчилериниң ортузунга социалистиг чарышты улам-на калбартыры, серпуховчуларның эгелээшкинин чер болганга нептередири эргежок чугула.

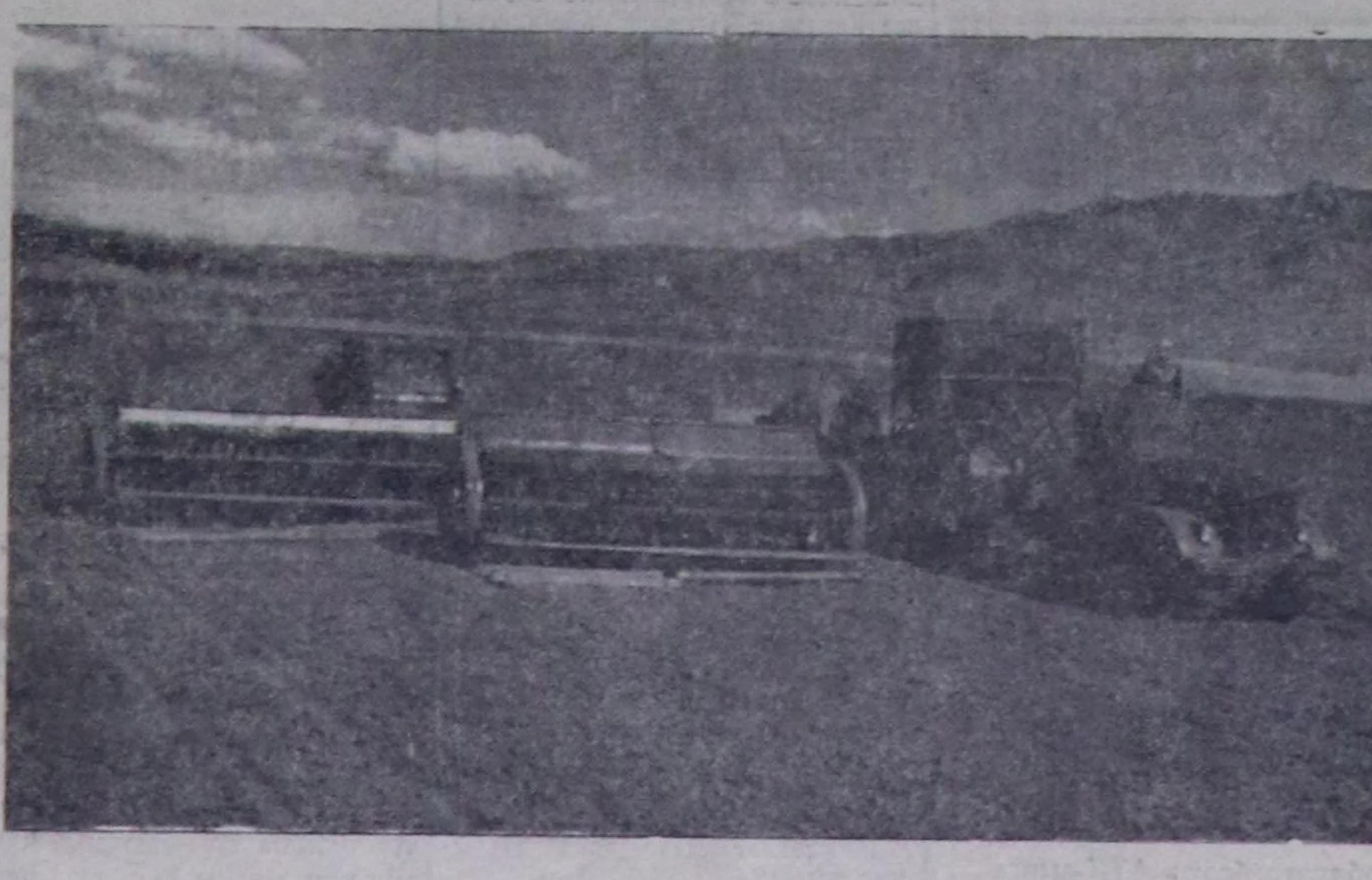

Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң механизаторлары эрте тарыыр тараа культураларының тарылгазын дооскаш, орай тарыыр тараа культураларының тарылгазын бедик темпилерлиг чорудуп, кукуруза болгаш картофель тарылгазынга белеткенип турарлар.

Тарылгада бүгү ажылдар бүрүнү-биле механизастаттынган.

ЧУРУКТА: А. Егоровтуң удурткан бригадада сеялкаларга үрезин үрүп турары.

Таңды районнуң «Тиилелге» совхозта Сотпа ашак-кадай күш-ажылга алдаржып турар. Ондар болгаш Борбаанды олар «ДТ-54» тракторда ажылдап турар. Хову ажылдарының эгезинде олар хөрзүн илиртээшкининге ажылдааш, хүнде 80 гектар норманың орнунга 100—110 гектарны илиртеп турганнар. Оон соңгаар олар тараа культураларын чаштырарынче кирген. Ам оларның санында чүс-чүс гектар ажылдар санаттынган. Кур черде бешки бригаданың механизаторлары Ондар болгаш Борбаанды оларны бедик хүндүткел-биле көрүп турарлар.

ЧУРУКТА: Тараа чаштырыкчылары кыстар Ондар Борбаанды-биле чугаалажып турары.

Фотолары Г. СИРОТИНИНИ.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Кадрларны бедик харысалгалыг чоруктуң ёзузунга кижизидер

Коммунистиг партия, ооң ленинчи Төп Комитеди партия болгаш күрүне аппарадының бүгү адырларында кадрларны даандырган ажыл-херек дээш бедик харысалгалыг болгаш ак-сеткилдиг болур чоруктуң ёзузунга кижизидип турар.

Даандырган ажыл-херек дээш бедик харысалгалыг болгаш эң ак-сеткилдиг чорук—ленинчи партияның кежигүн бүрүзүнүң онзагай бүдүш-шынары-дыр. Ак-сеткилдиг, даандырган ажыл-херек дээш бедик харысалгалыг болурун күрүне аппарадының бүгү ажылдакчыларындан партия негеп турар. Чамдык ажылдакчыларның талазындан мегелээр, сан-медээни үрдүндүр хөөредир чорук партияның болгаш күрүнениң эрге-ажыынга улуг когаралды чедирип турар. Мегелээр, чүвениң шынын хажыдар, ак-сеткилдиг эвес чорук—капитализмниң эң бужар артышкыны болуп турар. Ынчангаш, күрүне мегелээр, шын эвес сан-медээ бээр, шынчы эвес чорукка удур эң-не шыңгыы демиселди чорударын Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бүгү партия организацияларындан, совет органнардан негеп турар.

Шынчы болгаш ак-сеткилдиг болуру—коммунистиг моральдың эң чугула онзагай шынары, партия болгаш күрүне амыдыралының чөрчүп болбас хоойлузу. Ол хоойлуну кандыг-даа хевир-биле хажыдар чорук бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунунуң херээнге улуг когаралды чедирер ийик. Мегелээр, нүгүлдээр, ак-сеткилдиг эвес кижилерни В. И. Ленинниң көөр хөңнү чок чораан. «Шаарланчак он кижиниң орнунга, шынчы, бердинген 2—3 кижи дээре» деп Владимир Ильич бижээн.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың хүн бүрүде сагыш-салыышкынының ачызында талантылыг, даандырган ажыл-херээнге бедик харысалгалыг, организакчы кадрларның хүрээлени, бистиң бүгү чуртувустаазы ышкаш, область төвү Кызыл хоорайда база өскен. Хоорайның партия, совет болгаш ажыл-агый активиниң иштинден хөй санныг кадрлар боттарының хүлээнген ажыл-херээн ак-сеткилдиг, мергежилдиг кылып, төөгүлүг чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш совет улустуң маадырлыг демиселинге төлептиг салыышкынын кирип турар. Маңаа чижек кылдыр дараазында чамдык фактыларны айтып болур. СЭКП-ниң XXII съездизинге күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш Кызылдың үлетпүр бүдүрүлгелериниң коллективтери 1961 чылдың баштайгы дөрт айларында планын 104,1 хуу күүседип, пландан ажыр 200 муң рубльдиң продукциязын бүдүргеннер. Хоорайның партия, совет болгаш ажыл-агый органнарының хөй санныг кадрларының организакчы ажыл-чорудулгазының үре-түңнели план күүселдезинде тодаргай илереп турар.

Мергежилдиг ажыл-агыйжы коммунист эш Громовтуң удурткан кедээ ажыл-агый транспортунуң автобаазазының коллективи чеди чылдың үшкү чылының баштайгы кварталында болгаш апрельде онза күжениишкинниг ажылдаан. Баштайгы кварталда планын коллектив тонна талазы-биле 116 хуу, тонна-километр талазы-биле — 110 хуу күүседип, 15 тонна кывар чүүлдү камнап алган. Автоажыл-агыйларның аразынга калбарган социалистиг чарышка бирги черни баштайгы кварталда ол коллективтиң ээлээнин барымдаалааш, СЭКП обкомунуң, облкүүскомунуң, партияның Кызыл хоорkомунуң, хооркүүскомнуң шилчиир Кызыл туктарын аңаа тывыскан.

Кызылдың алгы заводу 1960 чылда болгаш бо чылдың баштайгы кварталында бүдүрүлге планын күүсетпейн, эң хожудаңгай ажылдап келген. Хожудаңгай бүдүрүлгениң ажылын экижидер сорулга-биле СЭКП хооркому, хооркүүском, чурт үлетпүрүнүң область эргелели практиктиг элээн хемчеглерни алган болгаш заводтуң директорунга инициативтиг, билиглиг аныяк коммунист эш Малышевти чоруткан. Заводтуң удуртулгазын ол хүлээп алгаш, ажылчын бүрүзү-биле беседаны кылып, бүдүрүлгениң амыдыралын хандыр өөренип, бүдүрүлге планының күүселдезин хандырарынче угланган элээн тодаргай хемчеглерни алган. Заводта байдал ам илдең-не экижээн, күш-ажылдың сагылга-чуруму быжыккан, техниканың болгаш материалдарның ажыглалы чурумчаан, даандырган ажыл-херектиң байдалы дээш коммунистерниң, комсомолчуларның харысалгазы бедээн. Ол хемчеглерниң түңнелинде заводтуң коллективи апрель айның планын чүгле күүсеткен эвес, харын бо чылдың баштайгы кварталында бербээн продукциязын база бүдүрүп шыдаан.

Коммунист удуртукчулар — эштер Громовтуң, Малышевтиң ажыл-чорудулгазында дээре түңнелдерниң үндезинин чүдел деп айтырыгга мындыг харыыны берип болур: ажыл-херекти оларның башкарып билиринде, даандырган участокта байдал дээш бедик харысалгалыында, ажылчыннар-биле хүн бүрүде сырый харылзаалыында, ажыл-агыйны удуртурда принципиалдыында. Принципиалдыг удуртукчу болуру дээрге—партияның айтыышкынын күүседирде, ооң политиказын чорударда быжыг туруштуг болгаш шиитпирлиг болуру-дур. Партияның болгаш күрүнениң, чоннуң эрге-ажыы принципиалдыг ажылдакчы бүрүзүнге чүүден-даа артык бедик болгаш үнелиг.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунга болгаш кедээ ажыл-агый мурнакчыларының зоналар аайы-биле болгулаан чөвүлел хуралдарынга эш Н. С. Хрущевтуң чугааларында айыткан бедик негелделерни күүседир талазы-биле СЭКП хооркому чамдык ажылдарны кылган, ажыл-агый удуртукчуларынга негелдени дыңзыдып, кадрларны ак-сеткилдиг болгаш даандырган ажыл-херек дээш харысалгалыг чоруктуң ёзузунга кижизидеринче угланган хемчеглерни ап чорудуп турар.

Хүлээнген ажыл-херээнге бедик харысалгалыг, ак-сеткилдиг чоруун практиктиг ажылга илередип турар эштер бисте эвээш эвес. Оон чижээнге Кызылдың дааранылга комбинадының директору коммунист эш Морозованы айтып болур. Аңаа даандырган ажыл-херекти ол чүгле боду ак-сеткилдиг кылып турар эвес, харын коллективтиң бүгү кежигүннерин, цехтер начальниктерин, мастерлерни шынчы, бедик харысалгалыг чоруктуң ёзузунга ол могаг-шылаг чокка кижизидип келген. Оон удурткан бүдүрүлгези эрткен чылдың болгаш бо чылдың дөрт айларының планнарын чедиишкинниг күүсеткен. Хоорайның колбаса фабриказының директору коммунист эш Шутаева, № 2 чуък АТК-зының начальниги, СЭКП хоорkомунуң кежигүнү эш Круговой, облпотребсоюзтуң автотранспорт конторазының начальниги эш Байыр-оол олар боттарынга хүлээнген бүдүрүлге черлериниң ажылын ак-сеткилдиг болгаш мергежилдиг удуртуп турарлар.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң болгаш эш Н. С. Хрущевтуң айтыышкынын удуртулга болдурбушаан, СЭКП хооркому удуртукчу кадрларга, ылангыя онаашкан ажыл-херээн четпес кылып турарларга улам бедиткен негелдени салып турар апарган. Хоорайның суг дамчыдылгазын эргелеп турган Чекмаревтиң кежигүн талазы-биле персоналдыг херээн СЭКП хоорkомунуң бюрозу чоокта чаа чугаалажып көрген. Партияның мурнунга шынчы эвес, мегелээр, арагалаар, күш-ажылдың сагылга-чурумун каржызы-биле үрээр, күрүнениң хөреңгизин самчыгдаар чорукту Чекмарев кылып турган болгаш партияның хүрээлениинден үндүрткен, ам кеземчениң харысалгазында кирген.

«Тыва тудуг» трестиниң ажылдакчызы турган Ивлев партияның болгаш күрүнениң сагылга-чурумун үреп, тудуг материалдарын кара-сагыштыг ёзу-биле самчыгдап келген. «Моон соңгаар ак-сеткилдиг болур мен, партияның кезээде шынчы солдады бооп артар мен» деп ол сөзүн берип турган-даа болза, меге, хоозун аазаашкыннар-биле чагдынган кижи болган. Ажылдакчы бүрүзүн партия үнелеп көөрде, ооң сөзүн эвес, а амыдырал кырынга ажыл-херээн барымдаалап турар. Партияның хүрээлениңге таварылга болуп кирип алгаш, ооң адын бужартадып, күрүнениң социалистиг өнчүзүн самчыгдаан Ивлевти партия кежигүнүнден үндүрген.

«...Социалистиг тургузугнуң ыдыктыг болгаш дээп болбас үндезини болур ниитиниң социалистиг өнчүзүн бүгү хемчеглер-биле камнаар болгаш быжыглаар... партияның бүгү кежигүннеринге бир дөмей ыяавыла албан болур партияның болгаш күрүнениң сагылга-чурумун сагыыр. Бирээзи удуртукчуларга, өскези анаааларга—деп ийи янзы сагылга-чурум партияга туруп болбас... партияның мурнунга шынчы болгаш ак-сеткилдиг болур, шынны чажырарын болгаш хажыдарын болдурбас...» деп Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Уставында дүрүмчүткен бо негелделер — бүгү коммунистерниң ыдыктыг болгаш бичии-даа чөрчүп болбас хүлээлгелери-дир. Бодунуң ажылының түңнелдерин, аажы-чаңын, амыдырал-чурттаалгазын медереддиг үнелеп көрүп, четпестериниң дугайын кезээде дорт болгаш ак-сеткилдиг чугаалаарын бүгү кежигүннеринден партия негеп турар. Ындыг турбуже, партияның мурнунга шынчы эвес, чүгле хуузунда эрге-ажык, ат-алдар сүрер ийи-чаңгыс чулчурукчу кижилерниң бисте ам-даа бары кончуг хомуданчыг.

Хуузунда эрге-ажыын хараам, ындыг кижилер партияны, күрүнени мегелээр орукче безин кирип турган фактылар бар. Оон чижээнге Кызылдың автосептелге заводунуң директору турган коммунист Каракуловтуң үүлгедиин айтып болур. Завод чавыс шынарлыг продукцияны бүдүрүп келген. А коммунист Каракулов ажылда четпестерни чайладырынче угланган шиитпирлиг хемчеглерни албаан, ажылчыннар-биле, хамыктың мурнунда заводта партийжи массалар-биле санал-оналды солушпаан, чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, коллективтен ол хоорулган. Бо чылдың мартта Каракуловтуң дужаалын ёзугаар план күүселдезинге меге санны үрдүндүр бижээн. Партияның мурнунга шынчы эвес чоруу дээш ону СЭКП хоорkомунуң бюрозу ажылдан дүжүргеш, партия талазы-биле шыңгыы харысалганы аңаа хүлээткен.

Ажылга харысалга чок, партияны болгаш күрүнени мегелээр, үрдүндүр меге сан-медээ бээр чорукка удур эң шыңгыы демиселди чорударын СЭКП ТК-ның январь Пленуму бүгү партия организацияларындан, коммунистерден негээн. Бистиң Коммунистиг партиявыстың эш Н. С. Хрущев баштаан ленинчи Төп Комитединиң бо чугула даалгазын СЭКП хооркому, ооң бюрозу амыдыралга моон соңгаар-даа хажык чокка боттандырар. «Мегечи, карак чаар болгаш харысалга чок чулчурукчулар—ол дээрге, эң-не каржы дайзыннар-дыр. Олар партия болгаш күрүне алдарының, шынныг чоруктуң хоойлуларын каржызы-биле үреп чоруур болгаш бистиң херээвиске когаралды чедирип болурлар» деп эш Н. С. Хрущев чугаалаан.

Кызыл хоорайның коммунистери, бүгү ажылчы чоннары ажылда бар четпестерни болгаш бистиң бурунгаар хөгжүлдевиске моондактыг чүүлдерни шиитпирлиг узуткавышаан, төөгүлүг чеди чылдың үшкү чылының онаалдаларын хуусаа бетинде күүседип, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездизинге күш-ажылчы белектиг ужуражырлар.

П. КИСЕЛЕВ,
СЭКП хооркомунуң секретары.

ПАРТИЙЖИ ДААЛГАЛАР

Партийжи даалга бүрүзүнүң күүселдезин коммунистерден негеп, аныяк коммунистер-биле ажылды экижиткениивистиң түңнелинде, бистиң Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» колхозтуң бүдүрүлгезинге коммунистерниң ролю бедээн. Ниитиниң малының баш санын өстүрер, ооң продуктулуг чоруун бедидер дээш демиселге коммунистерниң үжен ажыг хуузу шуут киржип турар. Боттарының ажылының дуржулгазын аныяк малчыннарга дамчыдып, нептередип, оларга боттуг дузаны көргүзер дээш чүткүлдүг чоруун коммунистер эштер Лопсанчап, Сандык олар үргүлчү илередип, партийжи даалганы үлегерлиг күүседип турар. Эш Лопсанчап Сибирьниң кедээ ажыл-агый мурнакчыларының чөвүлел хуралының материалдарын болгаш кыйгырыын колхозчуларга ханызы-биле таныштырып келген.

Бо чылын колхозчу хойжулар төрүүр 100 баш хойга онааштыр 135 хураганны өстүрерин шиитпирлээш, кожавыс Ленин аттыг колхозтуң хойжуларын социалистиг чарышка кыйгырган. Бо хүлээлгелерни күүседирин чедип алыр дээш хойжулар шиитпирлиг демисежип турарлар. Бисте дуржулгалыг хойжуларның хүрээлени улам-на өзүп турар. Элээн хөй хойжулар 100 баш хойга онааштыр 140-ден хөй хураганны өстүрерин хүлээнип алган. Эштер М. Мешпен-оол, К. Үмер-оол, К. Байлак, М. Мөңге олар төрүүр 100 хой бүрүзүнден-не 170 хураганны өстүрерин хүлээнгеннер.

1961 чылдың эгезинден бээр хойжуларның ажылының түңнели багай эвес, төрээн 100 хой бүрүзүнден-не эш Байлак 100, Үмер-оол 103 хураганнарны доруктурган. Кодан бүрүзүнде хойнуң оолдааштыны ам-даа үргүлчүлеп турар. Хая-Бажындан Ээр-Хавакка чедир база Сыын-Чүрээнде чазаглап көшкүлээн малчыннарның часкы хонаштар бүрүзүнде кажаалар бүрүн хандыртынган.

Колхозтуң механизатор кадрларын белеткээр, техникага болгаш күш-ажылга чаңчыктырар талазы-биле партийжи даалганы эш К. Бүрбүлдей эки күүседип келген. Дуржулгалыг механизаторнуң үлегери-биле колхозта техниканы эки башкарып билир аныяк механизаторларның саны өзүп турар. Эштер М. Манзат-оол, К. Седип-оол, О. Шагдыр-оол, С. Чылбак-оол олар часкы хову ажылынга нормаларын хүн бүрү 175—200 хуу күүседип, эрте чажар тараа культураларының чажылгазын шагда-ла доозарын хандырганнар.

Кукуруза—эъттиң, сүттүң, дүктүң элбекшилин хандырар эң үнелиг культура. Партия организациязы кукурузачыларның тускай звенозун тургускаш, ооң удуртукчузунга партия кежигүнүнге кандидат эш Калдар-оолду бадылаан. Звенога ийи тракторну болгаш кедээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын быжыглап берген. Звеночулар 200 ажыг гектар черни суггаргаш, ында өдекти төп, кукуруза олуртурунга хөрзүннүң сайзырадылга белеткелин чедиишкинниг чорудуп турарлар. Гектар бүрүзүнден-не кукурузаның 350 центнерден өрү дүжүттүг ногаан массазын алырын олар хүлээнип алган.

Моторист Василий Климов облпотребсоюз АТК-зынга ам сес чыл ажылдап турар. Ол септелгениң хүн нормазын үргүлчү 180 хуудан куду эвес күүседип келген.

Чурукта: эш В. Т. Климовтуң автомашина септеп турары.

Фото С. Феоктистовтуу.

Баян-Тала школазының директору коммунист эш Калдар-оол партийжи даалганы күүсетпишаан, малчыннарга шеф дузаламчызын эки организастап келген. Школаның коллективи Булун-Терек сүт-бараан фермазын шефке алгаш, ында кызыл булуңну шимээринге дузалашкан болгаш 20 рубльдиң ном фондузун белекке берген. Школаның башкылары болгаш үстүкү класстарның өөреникчилери эш Калдар-оолдуң удуртулгазы-биле хойжуларның 20 ажыг коданнарынга баргаш, хой саргызынга удур эмнээшкин чорударынга практиктиг дузаны чедиргеннер. Олар малчыннар ортузунга солун концерттерни көргүзүп турар.

Партия организациязы коммунистерниң партийжи даалгаларының күүселдезин үргүлчү хынап, оларның отчёттарын партбюрога, партия хуралдарынга доктаамал дыңнап, илереттинген четпестерни чайладыр талазы-биле боттуг хемчеглерни ап келген.

Оон-биле чергелештир, чамдык коммунистер партийжи даалгаларны күүсетпейн, массаларга үлегерин көргүспейн турар. Чижээ, партия организациязының органы—«Тииледге» хана солунунуң редактору эш Доржу ол чугула партийжи даалганы сөөлгү үеде шуут күүсетпестээн. Булун-Терек сүт-бараан фермазының учётчиги тургаш, ажылын база сандараткаш, партия талазы-биле ол шыңгыы хемчег алдырткан.

Колхозта мал эмчизи коммунист эш Сайдачаков ниитиниң малын янзы-бүрү аарыглардан камгалаар талазы-биле бодунуң дорт хүлээлгезин четпес күүседип келген. Онаашкан ажылынга харысалга чоктанып, арагалаар чорукка хандыккаш, партия талазы-биле ол база хемчег хүлээген. Партияның сагылга-чурумун каржызы-биле үреп, арагалап, хөй-ниитиниң корум-чурумун хажыдып, колхоз бүдүрүлгезинге киришпес Калчанак ышкаш ийи-чаңгыс кижилерниң бисте ам-даа бары хомуданчыг. Коммунист Калчанактың аажы-чаңында болгаш амыдырал-чурттаалгазында улуг четпестерни чайладыр, аңаа кижизидикчи салдарны чедирер дээш партия организациязы элээн хемчеглерни алган. Коммунистерниң хуралынга оон херээн көрүп, аңаа партияның [illegible] хемчээн хүлээткен. Ындыг болза-даа, оортан чогуур шын түңнелди ол кылбаан, амга чедир ёзулуг эттинмээн. Партия кежигүнүнүң бедик адын ол моон соңгаар эдилеп шыдаар бе деп айтырыгны шиитпирлээрин коммунистер чөптүү-биле негеп турар.

Колхозтуң коммунистери боттарының партийжи даалгаларын күүседип, СЭКП-ниң XXII съездизинге төлептиг ужуражыр дээш массаларның социалистиг чарыжын баштавышаан, төөгүлүг чеди чылдың үшкү чылының онаалгаларын хуусаа бетинде чедиишкинниг күүседирин хандырып шыдаар.

Н. КЫЛЫН-ООЛ,
колхозта партия организациязының секретары.

ЛЕНИНЧИ ШАҢНАЛДЫҢ ЛАУРЕАТТАРЫ

Г. Н. Чухрай.

Б. И. Пророков.

С. М. Сарьян.

„СОЛДАТ ДУГАЙЫНДА БАЛЛАДА“ БОЛГАШ ООҢ АВТОРЛАРЫ

«Солдат дугайында баллада» деп кино-фильмни чогаадып тургусканы дээш кино-драматург Валентин Ежовка база режиссёр Григорий Чухрайга ленинчи шаңналды тывыскан. Бо кино болза делегейниң кино фестивальдарынга он дөрт удаа база бүгү эвилелдиинге дөрт удаа шаңналдар-биле демдеглеттирген. Ынчалзажок ленинчи шаңнал болза, совет кижиге эң-не бедик болгаш эң хүндүлүг шаңнал болур.

Оон тургузукчулары ол чогаалга боттарының угаан-бодалдарының үлүг-хуузун, база салым-чаяанын, мергежилин киргеннер. Фильмниң кол маадыры Алеша Скворцовтуң төөгүзү хөй миллион совет аныяктарның, ылангыя фильмниң авторларының намдары ышкаш база-ла ындыг.

1939 чылда комсомолчу Григорий Чухрай ортумак школаны дооскан соонда кинематография институдунга кирерин күзеп чораан. Ынчалзажок өөредилгезин ол 1946 чылга чедир соңгаарладыр ужурга таварышкан. Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде Чухрай ужар чүүлге десант болуп, хөй-хөй тулчуушкуннарга болгаш шавар халдаашкыннарга киришкилээн, беш удаа балыглаттырган болгаш аңаа дайынчыдан улуг лейтенант, рота командиринге чедир депшээн. Дайынның кадыг-дошкун чылдарында ооң бичиизинде институтка кирер күзели улам күштелген. Чоңга бараан болур бедик, чаагай бодалы хайныкпышаан, ооң уран чүүлге ажылдаар чүткүлү улам-на быжыгып, күштелген.

Валентин Ежовтуң назы-хары Чухрай-биле үе-черге. Оңгу классты дооскаш, ол база-ла дайылдажып турар шериг кезээнге кирген. Дайынның чылдарында ол радистеп чораан. Ынчан-на шериг солуннарынга ооң бижээн чүүлдери, очерктери, шүлүктери парлаттынып турган. Дайын төнген соонда Ежов кинематографияның база башкының ийи институттарынга хары угда кирген. Ынчалзажок чартык чыл өөренгеш, аңаа кол чүүл—кино уран чүүлү дээрзин билген. Ежовтуң чогаадыкчы ажылынга ооң намдарынга шиитпирлиг үе—кино режиссёр А. Довженкога башкыладып, өөренип турган чылдары болган. Ежов хөй-хөй кино сценарийлерниң автору. Ол К. Э. Циолковский дугайында «Чер бөмбүрзээнден кижи» деп кинону чогаадып тургузарынга киришкен.

«Солдат дугайында балладаны» чогаадып кылырының идеязы баштай кымга тыптып келгенил? Бо айтырыгны харыылаарынга Чухрай-даа, Ежов-даа бергедексей бээрлер. Ындыг идея дайынның чылдарында азы олар кинематография институдунга студентилер турда, ол чылдарда сактыышкыннарындан төрүттүнүп тывылган чадавас. Ону шын көргүзеринге болгаш чогаадып кылырынга, амыдыралчы дуржулга база өөредилге чылдарында совет кинонуң мергежилдиг мастерлери оларга дузалаан. Дайын шөлүнден ээп келбейн барган аныяк оолдун—солдаттың дугайында чугаалап көргүзери—оларга эң үнелиг, чоок болгаш харысалгалыг тема болуп, ол дээш элээн каш чылдар дургузунда оралдажып келгеннер.

— Мегe, чагдынчак каастаашкыннар, хоозун чүүлдер кире бээр болду бе дээш коргуп турган бис, ол дээрге бистиң саналывыс-биле алырга, дайынга мөчээн өңнүктерге тураскаал эвес, харын дорамчылаашкын болу берип болур, ынчангаш бис оларның маадырлыг чоруунуң дугайын, олар бодунуң Төрээн чурту, кижилерниң аас-кежии дээш канчаар демисежип база өлүп турганыл ону ынчаар көргүзерин күзээн бис — деп, Григорий Чухрай чугаалап турар.

Кинонуң сценарийи үр үедеги хайнышкынның бодалдарының, шыңгыы маргыжыышкыннарның соонда төрүттүнүп тывылган. Бир эвес кайы бирээзиниң кылып эккелген сценазы бирээзинге таарышпас болза, өскези шуут күш чок болдуруп каар турган. Авторларның кайызынга-даа тааржыр болза чүгле ынчан артырар турганнар. Кинонуң чамдык сценаларын кылырын, сюжедин, композициязын база өскертип тургулаан. «Солдат дугайында баллада» деп кинонуң чүгле ады өскерилбейн арткан. Чартык чыл дургузунда олар сценарийни дөрт хире катап эде кылган. Чүгле сөөлүнде бижип кылганы авторларның сеткил-сагыжынга таарымчалыг болган.

Скворцовтуң дугайында кино делегейниң кино экраннарынга чедиишкинниг үнүп, миллион-миллион көрүкчүлер оон авторларынга сеткил ханыышкынын идередип, магадап көргениниң соонда безин, Чухрай чогаалды тургузарынга авторларның чедир ажылдаваан чүүлдери ам-даа бар, деп өңнүктеринге чугаалап турган.

Чогаадыкчы ажылдакчының бодунга негелделиг база тывынгыр болуру кол чүүл болгаш оон ынайгы чогаадыкчы ажылга чедиишкиниң үндезини болур. Ону бадыткап турар чүве чүл дизе, ооң чаа чогаадып тургусканы «Аяс дээр» деп кинозу болур. Ында Делегейниң ийиги дайынының үезинде аар балыглангаш, тутттурушкунга таварышкан ужудукчунуң аар-берге амыдыралын долузу-биле көргүскен. Ол кадыг-бергелерге таварышса-даа коммунизмниң идеязынга, шынчы чорукка, кижилерге бодунуң бүзүрелин ышкынмас.

ЛЕНИН, ПАРТИЯ, ЧОН

РСФСР-ниң Композиторлар эвилелиниң баштаар чериниң пленуму

МОСКВА. (СЭТА). Москва консерваториязының концерт көргүзер Улуг залынга майның 9-та РСФСР-ниң Композиторлар эвилелиниң баштаар чериниң ийиги пленуму ажыттынган. Оон темазы—«Ленин, партия, чон» дугайы. Ийиги пленум 8 хонук үргүлчүлээр.

Пленумга дыңнаар хөй-хөй концерттер чогаалдары болза бир чыл бурунгаар тургустунган бо чогаадыкчы аныяк эвилелдиң ажылының отчёду болур.

Россия Федерациязының музыкантыларының баштайгы улуг көргүзүүнге белеткел эрткен чылдың декабрь айда-ла эгелээн.

Россия Федерациязының композиторлары боттарының ажылдарының түңнелин кылгаш, совет музыка культуразын улам ынай хөгжүдериниң перспективаларын көөр. «Россия Федерациязының композиторлары — партияның XXII съездизинге уткуштур» деп илеткелди Эвилелдиң даргазы эш Шостакович кылган.

Пленумнуң хүннеринде найысылалдың эң дээре залдарынга, заводтарның клубтарынга болгулаар концерттерге улустуң улуу-биле үнелеп көрүп турар эң дээре музыкалары чаңгыланыр. Ол дээрге Д. Шостаковичиниң 11-ги симфониязы болгаш 8-ки квартеди, Г. Свиридовтуң патетиктиг ораториязы, Д. Кабалевскийниң «Ленинчилер» деп кантатазы, Т. Хренниковтуң хөгжүм-биле кады скрипкага ойнаарынга таарыштыр бижээни концерт аялгалары болгаш өске-даа.

Л. Горканың болгаш П. Неруданың шүлүктеринге В. Салмановтуң таарыштыр бижээни «Испания чүрээмде» деп бөлүк романстары, Е. Жарковскийниң «Кижи төрелгетен дугайында ырылары», А. Блоктуң шүлүктеринге В. Рубинниң «Салгын ышкаш ырылар» деп аялгаларын Москвага эң баштай күүседир. Ол ышкаш нити ырының концерттери, үрер хөгжүмнүң чогаалдары база көрүлдеге кирер.

Оран делегейге аас-кежииниң, найыралдың болгаш тайбыңның ыраажызы

Индияга

ДЕЛИ, май 8. СЭТА-ның корреспондентизи В. Матяштың дамчытканы болза:

Рабиндранат Тагорнуң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл оюн Индияның улустары байырлалдыг ёзу-биле демдеглээн. Май 8-тиң хүнүн Индияга ажыл хүнү эвес кылдыр чарлаан. Улуг чогаалчы-гуманист болгаш чырыдыкчының амыдырал-чурттаалгазының болгаш чогаадылгазының дугайын делгереңгей чугаалап турар тускай капсырылдалары-биле солуннар үнгүлээн.

Индияның улуг оглунга тураскаал болдурган парламентиниң байырлыг хуралы оралакчы президент С. Радхакришнанның даргалаашкыны-биле индий парламентиниң төп залынга май 8-тиң эртенинде болган.

Уран чүүлдерниң национал академиязының чаа бажыңнарын Делиде ажытканының ёзулалын Тагорнуң чүс чылынга тураскааткан. Индияның президентизи Раджендра Прасад ёзулалга чүве чугаалаан.

Чогаалчының төрээн чурту болур Барыын Бенгалияга улуг байырлаашкыннар болган.

Улуг театрга болган кежээ

МОСКВА. (СЭТА). Совет Эвилелиниң улустары Рабиндранат Тагорнуң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болган оюн калбаа-биле демдеглеп эрттирген. Май 8-те ССР Эвилелиниң Улуг театрынга Индияның улуг оглу, кайгамчыктыг чогаалчы болгаш хөй-ниитичи ажылдакчы Рабиндранат Тагорга тураскааткан байырлыг хурал болган.

Театрның сценазында чечектерни долдур салыпкан. Тагорнуң ул[illegible] портредин аскан. «1861—1961 чылдар» деп сөстер чайыннанып турган. Президиумда — байырлал комитединиң кежигүннери, совет чогаалчылар, культураның болгаш уран чүүлдүң ажылдакчылары, эртемденнер, совет хөй-ниитиниң төлээлекчилери.

Байырлалды эрттирер талазы-биле совет комитеттиң даргазы Н. С. Тихонов байырлалдыг хуралды ажыткан. Индияның бодунуң улузунуң чогаалчы-ыраажызының чогаалының бүгү делегейге ужур-дузазының дугайын, Индияның хосталгазы дээш, улустар аразынга тайбың болгаш найырал дээш демиселге улуг рольду ойнаан Тагорнуң хөй-ниитичи ажыл-чорудулгазының дугайын ол чугаалаан.

Ылаңгыя Рабиндранат Тагорнуң ады совет кижилерге онза чоок болгаш эргим. Ол, бистиң чуртувустуң ёзулуг-ла улуг өңнүү чораан. Индий болгаш совет улустарның аразында чаңчыл болган найыралдың төөгүзүнде база бир чайынналчак арын ооң ады-биле холбашкан.

Делегей культуразының институдунуң директору И. И. Анисимов, ССРЗ-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кежигүнү А. А. Губер, профессор Ф. Н. Петров, даштыкы чурттар-биле найырал болгаш культура харылзааның Совет ниитилелдериниң Эвилелиниң президиумунуң даргазының оралакчызы Т. М. Зуева болгаш өскелер-даа байырлыг хуралга база чүве чугаалааннар.

Индияның ССРЗ-де элчини К. П. Ш. Менон аарыг болган ужурунда кежээге кээп шыдавайн, бодунуң чугаазын чоруткан чүве деп, элчин чериниң чөвүлекчизи С. Р. Т. Тхан чугаалаан. Оон дараазында К. П. Ш. Меноннуң чугаазын номчаан.

Байырлыг хуралдың соонда концерт болган.

СЕНЕКТИҢ ЧАЗААНДА

Сенектиң чазаанда көжүп келген хойжулар Доңгак Бады болгаш оон кадайы Долчанмаа Бады колхозта дуржулгалыг хойжу өг-бүлелерниң бирээзи. Олар мал ажылынга он ажыг чылдың дургузунда ажылдап келгеш, боттарынга биче эвес дуржулганы мөөңнеп алганнар. Оларның ажыглап турар чамдык аргалары солун, херек кырынга ажыглап болур.

Хойжу өг-бүлениң коданында төрүүр хойлар ам кидин-не оолдап турар болгаш оон чаш төлү бүрүн камгалап алдынып турар. Хойларның массалыг оолдаашкынын барымдаалааш, хойну эртен кадатче ийи кадарчы үндүрүп турар. Кадат үезинде өлээн каш хойлар төрүптерге, чаңгыс хойжуга бергедей бээр. Олар черге хой оолдаптарга мал ажылының тускай эртемниглериниң сүмезин ёзугаар аарыгларга удур эмни ижирткеш, иезиниң баштайгы сүдүн эмзирип, хойнуң оолзуна бээрин чедип ап турар. Ылаңгыя аныяк хойларга бирги эмзирилгени ынчалдыр кылбаска, төрээн оглун өскелей бээр азы каап тар таварылганы олар боттарының дуржулгазындан көрген. Олар чаш хураганнарны иези-биле кады хондуруп, одарладып турарлар. Ол чорук хураганның өзүүчелинге болгаш иезин эдерип чораш, чымчак оът-сигенни чиириңге чаңчыгар.

Ол хойжу өг-бүлениң база бир аргазы болза, частың болгаш чайның үезинде хойларын кажаалавайн ажык тургузуп турары болур. Ол чорук хойдан хөй дүктү ап болурунуң база бир аргазы деп чүвени билгеннер.

— Кыштың берге үезинде хойларны болгаш оон чаш төлүн менди ажаап алыр дизе, чайлагларны чөп ажыглап, оларның семиртилгезинче кичээнгейни салыры эргиин чугула. Ылаңгыя тогдулар мурнун былаажып оът баштап маңнажыр, ынчангаш оларның бажын дозуп доктаадып одарладыры чугула. Сериин тайгаларның чүм одарларынга барып чайлаглаар бис. Орта чедип алдынган семиртилге—кышка магадылал болур—деп, хойжу Доңгак Бады чугаалап турар.

Хойжунуң кададында турар 419 баш хойларның ам 240-ни төрээн, оларның оолдары менди, оолдаашкын ам-даа ургулчүлеп турар. Хойжу бо чылын чүс төрүүр хойга оңаштыр 105 хураганны алыр, бир хойдан-на 2 кг дүктү кыргыыр хүлээлгелиг.

А. УЙНУК.

Улуг-Хем район, Жданов аттыг колхоз.

Хүндүткелде

Бора-Тайга сес чыл школазының ажылчыны Моңгуш Севилбааны школаның башкылары, ажылчыннары, өөреникчилери хүндүлээрлер.

Ону школага, интернатка бо-ла көрүп болур. Аңаа баргаш, өөреникчилерниң арыг-шевериң, ада-иезиниң ажылынга оларның канчаар дузалажып турарын хынаар. Школа коллективиниң болгаш профэвилел организациязының хуралдарынга Моңгуш бодунуң саналдарын берип, ажылда четпестерни илередип турар. Ооң харыылап турары класстар, башкылар өрээли кезээде-ле чурум-чыскаалдыг, арыг-шевер. Класс бүрүзүнде ооң дузалакчылары — арыг-шевер комиссиялары бар. Оларның киржилгези-биле Моңгуш Севилбаа класстарның арыг-шевер хыналдазын неделя санында эрттирип, башкыларның ажылынга шынчы дузалакчы болуп турар.

Х. МОНГУШ.

«Сүт-Хөл» совхоз.

Дугуй кырында диш эмнелгези

Эргим номчукчу! Бо чурукта машинаны автобус-тур деп бодай бербеңер. Бо дээрге, Чехословак Социалистиг Республиканың кылган «Шкода 706» деп машина-дыр. Бо машинада диш эмнээр бүдүн эмнелге черин тургускан. Машинаның чолаачы олурар черинден эгелеп экскурсиялап көрээли.

Чолаачы орар черге кире бээрге бичежек бажың өрээли ышкаш сагындырар. Ында эптиг стол, 2 диван-орун, чымчак сандай бар. Күштүг приёмник болгаш электри күжү-биле ажылдаар печка база бар. Аңаа аъш-чемни хайындырар.

Ооң соонда дижи аарыг улустуң аарыг диштерин тура тырттырар болгаш кадаар кабинет. Ында медицина эртеминиң эң чаа чедиишкиннеринге үндезилеп кылган нарын приборларны тургускан. Дараазында өрээл. Ол болза, аарыг улустуң маналга залы-дыр. Чымчак сандайларны ында салгылаан. Дөрткү өрээлде мастерская болгаш диш рентгенин тургускан. Борта кадаар диштерни чондуруп, аарыг диштерни өттүр көрүптер рентген-биле аарыгның кандыг хевирлиин тодарадыр.

Машина тускай кожугну база сөөртүп чоруур. Ында ол эмнелге чериниң электри станциязын тургускан. Ол электростанция бичежек суурларны чырыдып болур.

Бо машина-эмнелгени Кызылдың № 1 поликлиниказы чоокта чаа алган. Дугуй кырында диш эмнелгези областың колхоз, совхозтарынче, фермаларже үнүп ажылдаарынга таарымчалыг машина болур. Кызылдың диш эмчилери ол машина-биле «Тиилелге» совхозка барып элээн каш кижилерге эмчи дузазын чедирген. Олар ам Элегес-Аксы сууржe баар деп турар.

Чурукта: диш эмнелгезиниң «Шкода 706» машиназы.

Сөзү болгаш фотозу **А. АИРНИИ.**

СОЛУН КОНЦЕРТ

Көрүкчүлер залды долдур олуруптканнар. Сценаның көжегези ажыттына берген. Ак-көк баштыг кырган Оңдар Чалзай ирейни көөрүмге, бирле солун чүүлдү магадап маңгазынган ышкаш, арын-шырайы омак-хөглүг олур.

— Магалыг-ла оюн көөр улустур бис аа!—деп, кырган чугаалады. Оон сандайга эптештир олуруп алгаш, уламчылады. — Кижи ортузу чеде бергеннерниң даатым, ындыг элдепейлиг ашак-ла болгай мен, оларның оюну болур чүве дидир бе? Ындыг концерт маңаа болган эвес.

«Сүт-Хөл» совхозтуң Алдан-Маадыр салбырында херээженнер чөвүлелиниң организастааны, элээн улгады берген ажылчын херээженнерниң концерти эгелээн. Оларның аразында моон мурнунда сценага чаңгыс-даа катап үнүп көрбээннер безин бар, хөөрем чокка чугаалаарга, көрүкчүлерниң сагыш-сеткилиин доюлдуруптар ыраажылар-даа бар. О. Хүрен «Алдын дашка», «Кадарчы» деп ырларны, М. Бичии «Эрге-шөлээ бисте турда», К. Кертиинеи «Колхозумну» деп ырларны эки ырлааннар. Дөрт кижи украин улустуң танцызын эрес-капшагай тепкеннер. Ырларны болгаш танцыны үдеп турган баянның аянныг үнү көрүкчүлерге база кончуг таарымчалыг. Бо концерттиң организакчызы, көдээ клубтуң эргелекчизи О. Носпеектиң ынчаар ойнап турганы ол.

Совхозта херээженнерниң организастааны ындыг концерттер Ишкин, Бора-Тайга салбырларынга база болгулаан. Концерт болган черлерге, каяа-даа чон оон солунун магадап чугаалап турарлар. Чүге дээрге моон мурнунда болуп тургулаан концерттерге улуг назылыг херээженнер барык-ла киришпейн турганнар. А ам кандыг-дыр?... Шынап-ла, чаа концерт.

Б. ОНДАР.

КАТТЫШКАН СЛЁТ

Чоокта чаа Шагаан-Арыг хоорайның Культура бажыңынга районнуң үлетпүр комбинадының, тудуг болгаш автотранспорт контораларының садыг ажылдакчыларының слёдунга хоорайда бүдүрүлге черлериниң бирги кварталда ажылының түңнелдери болгаш 1961 чылда сорулгаларының дугайында СЭКП райкомунуң секретары эш Белогорская илеткел кылган. СЭКП-ниң XXII съездизинге чедиишкинниг ужуражыр дээш хоорайның бүдүрүлге черлериниң ажылчыннары болгаш албан-хаакчылары улам күженишкинниг ажылдап, планныг сорулгаларны хуусаа бетинде күүседир дээш социалистиг чарышты калбартканын илеткелчи демдеглээн.

Бирги кварталдың түңнели-биле алырга, үлетпүр комбинады (директору эш Малышев, партия эге организациязының секретары эш Буравинский, местком даргазы эш Шаваев) өске бүдүрүлгелерден бедик көргүзүглерлиг болуп, дээре ажылдаан. Комбинат ниити продукция бүдүрериниң планын 113,3 хуу, барааның продукцияны—132,4 хуу күүсеткен. Үлетпүр комбинадында эш А. Биче-оол, А. Кузьмина, Т. Питурова, И. Белов болгаш өске-даа бедик көргүзүглерлиг, ай онаалдазын ажыр күүседип турар мурнакчылар хөй. Комбинаттың дааранылга цеги квартал планын 175 хуу күүсеткен.

Ол ышкаш, орук эргелели квартал онаалгазын күүсеткен, садыг четкилери — бараан саарылгазының планын 107 хуу күүсеткенин демдеглээн. Үлетпүр комбинадында болгаш контораларда чедиишкиннер-биле капсырлаштыр улуг четпестерниң барын илеткелчи болгаш санал бергеннер тодаргай чугаалаан. Ылаңгыя райүлетпүр комбинадында бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның шынарын экижидери дээш демисел дыка кошкак чоруп турар.

Тудуг-монтаж салбыры планныг онаалгазын тудуг материалы четпезинден күүсетпейн келген. Ооң ужурундан чурттаарга бажыңнары чөтче кылдынмайн турар. Школа-интернаттың тудуу оожум чоруп турар. Ында күш-ажылдың сагылга-чуруму кошкак, ажылчыннарда ажыл шаагы үзер чоруктар бар.

Хоорайның коммунал ажыл-агый чери электростанцияның, гостиницаның, чунар бажыңның болгаш парикмахерскаяның ажылын ам-даа эде тургуспаан. Ол черлерниң удуртукчулары эштер Поминов, Кузьмин болгаш ында партия эге организациязының секретары эш Тупикина олар ажылчы чоннарның негелдезин хандырар талазы-биле коммунал хандырылга черлериниң ажылын четпес удуртуп турарын слёт демдеглээн.

Шагаан-Арыгның автотранспорт конторазында (начальниги эш Лубышев) 26 чолаачылар четпезинден бүдүрүлгеде автомашиналар долузу-биле ажылдавайн турар. Чолаачылар ортузунга кижизидилге ажылының сулазындан арагалаар, ажыл-шагы үзер, озал-ондак кылыр таварылгалар чамдык чолаачыларда бар.

А. ДОНГАК.

◆

Элбек суг баткан

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң тараажылары эрте чажар тараа культураларын Май-1-ге чедир доосkan. Ам мал чеми культураларның тарылгазын чорудар шөлдерни белеткеп турар. 5—5 бистиг андазыннарлыг 3 тракторлар 230 га кукуруза шөлүн чарып турар. Трактористер Сюров, Почталаар олар хүн бүрүнүң нормазын 125 хуудан кудулатпайн турарлар.

Бригаданың суггарыкчылар звенозу 400 га черни суггарган. Колхоз девискээринде доора хемнерниң суун ажыглаар сорулга-биле шеф организастааш, Шивээлиг-Хемниң бугазын аштааш, сугну бадырган. Ол ховуга сула тарыыр.

С. СЫРАТ-ООЛ.

ФЕЛЬЕТОН ОРНУНГА

Уржуктуг ДОСКААР

Чалатkan кижилер-даа арбын болган. Совхозтуң чамдык удуртукчу даргаларын байырлал столунуң эңне хүндүткелдиг черинге чалап олуртупкан. Оларның баарында аъш-чемниң шыктыг чаагайы, амданныг чиртиңгири делгеттинген.

— Мээң бичии уруумнуң төрүттүнген хүнүн эрттирер дээш шайлалгага чалатkan ха-дуңма, эш-өөрнүң чыглып келгени дыка-ла өөрүнчүг-дүр. Ынчангаш чалатканнар бүрүнү-биле олурупкан чүве төлээде, шайлалганы ажыдары-биле дашканы көдүрерин чөпшээреп көрүңер—деп, Татьяна Дежит чугаалааш, дашканы бедик көдүрүп, чоогунда олурганнар-биле кыңгырт кылдыр ускулештирип, аскынче куда каапкан. Ажыг чүвени боостааны кууду бадырыпкаш, караан безин чивеш кылбаан. Кандыг-бир шайлалга азы куда дүшкен черге дашка көдүрүп, чүве чугаалай бергенде Дежиттиң чечен-мергени кежээлей бээр.

Улус дашкаларын божуткаш, аъш-чемни ажыг базырып чыттап, чигеш, мөңгүн ширээ ышкаш бедидир салып каан турган улуг тавакче белек-салаан уурук-суурuktап салып эгелээн. Ол тавакче акшалар бүрүлештир саарлып дүжүп, көпеектер бот-боттарынга каккылашкаш кыңгыркайнып тургулаан. Акша-көпеек кыр-кырынга нееей дүшкен тудум-на Дежиттиң сеткили улам-на чоргаарап, «белек-салак арбын, акша-көпеектиң түңү хөй-ле болзун» деп, иштинде бүдүү йөрээл салып, чалбарып олурган.

40 градус «кылан-караны» ийи дугураанны куткан соонда ийи паштың хойтпаа кирер хире доскаарны ындыы өрээлден көдүрүп үндүрүп келген. Оон шарыг, шуглаан чежип, ужулгаш, аскын ажыдыптарга ажыы чедишкен пиво: «Мензэ «мөгдүрүп» кааптыңар, кичээниңер» деп сагындырып турганзыг, шыңнайндыр хайнып турган. Ону кижи бүрүзү бир дашканы ишкен соонда ижин улам-на изип, башче дораан-на үне чүгүрүп эгелээн. Үш дугураа» чедир эргилдирипкен. Ам улустуң чугаа-сооду улам киткеп, ыр-шоор-даа кежээлээн, доскаарда пиво төңгүже дээр ырлар төнчү чокка шөйлүп, шуугаазының чугаа-соот динмиреп-ле турган...

Дашка кээрге чажам дивейн ап турган чамдык улустар олурган-на черинге ажыг пивога «соктадып» каапкан. Арай кичээнип, өйүн таарыштырып олурганнар тарап чанып эгелээн.

Дежиттиң күдээзи Оңдар Маспаа кудумчуже үнген соонда, бакка аттырыпкаш хорадаан мажаалай ышкаш, хөрээ эдип, алгырып-ла үнген.

— Тудуңар! Хоруңар! Дузалажыңар! — диген херээжен үннер караңгы кудумчуда дыңналган.

Кандыг-даа кем-бак кылбаан херээжен Анай-оол Айдың-оолду хүртеннеп хөделген Маспаа тулуп чораан сандайы-биле кага-ла берген. Шыырак эрлер маңнажып келгеш, чарып алганы-ла чаян болган. Ынчалза-даа А. Айдың-оолга аар кемдээшкинни таварыштырган.

— Маспааның үүлгедиин илередип хомудавайн көр, өршээп көр. Мээң пивомга эзирээш, чүрээ хөөреп тенектенип турганы ол-дур. Сээң бертик холуң эккирий бээр болгай—деп, эртенинде Дежит илегелдиг күдээзиниң үүлгедиин чажырып, херектиң бажын ковайтпас сорулга-биле Айдың-оолдуң бажыңынга каш удаа кээп, ээрежип турган.

Ынчалза-даа ол хулиган үүлгедиг бастынмаан. Районнуң улус суду Оңдар Маспааны эдип-чазаар күш-ажылга бир чыл хуусаалыг шииткен.

Бо чылдың январь айда Таңды районнуң «Тиилелге» совхозунуң ажылчыны Татьяна Дежит пиво кылгаш, уруунуң төрүттүнген хүнүн демдеглеп эрттирип, массалыг арагалаашкын организастаанының төвиинден шак ындыг шош-содаа болган.

Бажың аргазы-биле пиво кылыр чорукту хоруур дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1960 чылдың январь 29-тагы Чарлыы үнген соонда безин Татьяна Дежит хөй пиво кылгаш, таныш-көрүштерин, ха-дуңмазын кел деп алгаш, массалыг арагалаашкын организастаар чорууун ургулчүлевишаан. Ылаңгыя төрүттүнген хүннер эрттиреринге сылдап алгаш хөй пиво кылгаш, шайлалга үезинде тавак салып каап, аңаа чоннан хөй-ле белек-селек, акша-көпеек чыып ап амдажаан. Ол Чарлык үнгениниң соонда, эңир чылын Татьяна Дежит база-ла хөй пиво кылгаш, оглу Эрепсенге ол совхозтуң бир ажылчынының уруун кудалаан. Оглунуң кудазын кылып тургаш Дежит чаа келген кениин кемдедир эттээнин, оон соонда ол уругнуң эмчиге бир ай хиреде балыын экиртир эмненип чытканын Суг-Бажы суурнуң элээн хөй чурттакчылары билир. Дежиттиң кажар аргазы-биле ол херек көдүрүлбейн бастынып калган.

Ол эрткен чылын Оңгажада сүт-бараан фермазынга бызаа ажаап тура, чайладыр хойтпак тип, арагалап чайлаан. Совхозтуң эргиде турган директору Кара-оол база партия организациязының секретары турган эш Калзан олар коммунист Дежиттиң пиво кылып, хойтпактан арага тип, массалыг арагалаашкын организастап турганын, оон түңнелинде шош-содаа болуп турганын эки билирлер. Кара-оол биле Калзан оларны Дежит бажыңынга чалап эккеп алгаш, оларның мурнунга эъттиң чаглыын салып, арага, пивону сөңнеп, калы дашка көдүрүп турда, үүлгедиг херектер бастынып турбайн канчаар. Эрткен чылдың күзүнүнде партияның отчёт-соңгулдалыг хуралынга Татьяна Дежит совхозта партия организациязының бюро кежигүнүнге соңгутканы элдептиг чүве.

Бо чылдың март 10-нуң кежээзинде Татьяна Дежит база-ла ээлчеглиг арагалаашкынны организастаан. Аңаа бир доскаар пиво база-ла божуттунган. Пиволаашкынның түңнели база-ла тайбың чаагай болбаан: Дежит бодунуң ашаа Оңдар Чотпа-биле чогушкаш, аңаа алдыы эриин одура ызыртып алган.

—Пивога эзирээш, эрнимни бодум одура ызырып алганым ол-дур ийин—деп, эртенинде ол ындыг кажар чугааны чугаалап турза-даа, оларны чарып турган чон ооң дугайын эки билир.

Татьяна Дежит пиво кылыр чоруун амдыгаа дээр ургулчүлевишаан. Партийжи чурумга таарышпас ооң өске-даа үүлгедиглерин ооң чаңгыс чер чурттуглары билирлер. Ындыг бак чорукту оон ашаа партия кежигүнү Оңдар Чотпа база-ла үүлгедип турар. Уржуктуг доскаар дугайында айтырыгны «Тиилелге» совхозтуң партия организациязы чүге шыңгыызы-биле көрбейн турары?...

Арага-хымыс хайындырары болгаш өске-даа эзиртир сускуннарны бажыңга кылып белеткээни дээш харыысалганы күштелдирер дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң чаа Чарлыы 1961 чылдың майның 8-те үнген. Ол Чарлыкты амыдыралга боттандырар талазы-биле чүнү кылып, бодунга кандыг түңнелди кылырын Т. Дежит ыяавыла боттандырар ужурлуг. Уржуктуг доскаарга Дежиттер ышкаш хандыгарларны чаа чарлык ёзугаар шыңгыы көөр херек.

Т. САЯН-ООЛ,
О. ИМЫЖАА.

Кызылдың башкы институдунуң улуг залынга хоорай школаларының өөреникчилериниң ада-иелериниң конференциязы болган. Аңаа «школа назы четпээн уругларның бажыңга кижизидилгезиниң дугайында» илеткелдиң соонда концерт болгаш бичии уругларның кылган чогаадыкчы ажылының делгелгези болган.
ЧУРУКТА: делгелгениң бир өрээлинде.
Фотозу **В. УКОЛОВТУУ.**

БОЙДУС—НИИТИЛЕЛДИҢ БАЙЛАА

Бойдус биле күш-ажыл—ниитилелдиң материалдыг байлаан, улустуң чаагай байдалын тургузуп турар ийи фактор болгаш ийи күш ол. Ынчангаш, бойдусту камгалаары болза күрүнениң, чоннуң чугула сорулгазы.

В. И. Ленин бойдуска кончуг ынак болгаш ону улуг кичээнгей-биле көрүп чораан. Бүгү улустуң эдилели болуп турар бойдустуң байлактарын шын болгаш угаангыр ажыглаар, а оларны ажыглап турарының үезинде бар турар эртем-техниктиг чурумнарны үреп болбас деп, ол үргүлчү айтып чораан.

Бойдусту камгалаарын күштелдирер, бойдустуң курлавырларын чөп ажыглаар болгаш өстүрер сорулга-биле «РСФСР-ге бойдусту камгалаар дугайында» Россия Федерациязының Дээди Соведи 1960 чылдың октябрь 26-да тускай Хоойлуну үндүрген. Совет Эвилелиниң бүгү улустары ол хоойлуну улуг сеткил ханыышкыны-биле хүлээп алган. Чүге дээрге, бойдустуң байлактары—бүгү улустуң байлаа. Амгы үеде бо айтырыгны совет парлалга калбаа-биле чырыдып турар болгаш бойдус камгалалынга база чурттакчылыг черлерни ногаанчыдарынга дузалаар Бүгү-россий ниитилели тургустунган.

Бойдусту камгалаары—бүгү ниитиниң херээ. Бо чугула ажылга профэвилелдери, комсомол, эртем-шинчилел организациялары, эки-тураның ниитилелдери калбак массаларны кириштирип, улуг организакчы ажылды чорудуп турар.

Бойдус камгалалының дугайында хоойлуда көрдүнүп турар кол-кол чүүлдер болза чер кырының, чер иштиниң байлактары, суг, аърга-арыг болгаш чаягаар бүткен үнүштер, чурттакчылыг черлерде ногаанчыдылга үнүштери, чер кырының бүгү үнүштери, бойдустуң ховар болгаш тураскаалдыг черлери, курорттар, ыяш камгалалының куржаглары, хоорайлар чоокtарының ногаан зоналары, амылыг амытаннар, арыг агаар болгаш оон-даа өскелер болуп турар.

Бойдус байлактарын сагыш-човангыр камгалаарын Республиканың Дээди Соведи чер-чер Советтериниң күүскомнарынга дагзып турар. Тожу районунга колхозтарны организастаанының соонда, ылаңгыя колхозтарга черни быжыглап бергени-биле холбаштыр ниитиниң ажыл-агыйы быжыккан, малдың баш саны өзүп, мал ажыл-агыйының продуктулуг чоруу бедип турар. Тарылга шөлүн калбартыр болгаш оларның дүжүдүн бедидер талазы-биле бистиң районга чамдык ажылдар кылдынган. Тожунуң чери байлак, ону шын ажыглаар болза бедик дүжүттүг ап болур. Чижээ, 1953 чылда районнуң колхозтары бир га черден ортумаа-биле 115—120 центнер картофельди, а «Совет Тыва» колхоз 1956 чылда 31 гектар шөлдүң га бүрүзүнден-не 20,4 центнер арбайны, 12 центнер суланы алган. Бойдус болгаш эки климаттыг байдал, чаягаар бүткен одар, күчүлүг кара хөрзүн мал болгаш чер ажылын улам ынай хөгжүдеринге таарымчалыг байдалды тургузуп турар. Черни чөп ажыглаары ылаңгыя СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң сөөлүнде бисте чүгээр экижээн. Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң шинчип көргениниң ёзугаар алырга, бистиң Тожу районунга 18.000 га кур черни тараа тарыырынга ажыглап болур.

Районнуң колхозтары боттарының аргаларын, курлавырларын санап көргеш бо чылын безин 400 га кур черни тарыыр деп шиитпирлээн болгаш 1962 чылда ниити тарылга шөлү 740 га чедер. Ындыг болза-даа ажыктыг черлерни ажыглаар херекте ам-даа улуг четпестер бар, ажыы-биле чугаалаарга, дыка улуг курлавырлар бисте ажыглаттынмайн турар. Сиген кезер черлерни аштап арыглаар талазы-биле хемчеглер чоруттунмайн турар. Оон түңнелинде, шаанда эки одарлар турган черлерни амгы үеде бок үнүштер дуй алган, хөй малга одар шөлдери кызырлып турар.

Чер ажылының дүжүдүн бедидер талазы-биле тодаргай хемчеглер алдынмайн турар, чемишчидилге төгүүшкүнүн багай организастап, хөрзүннүң тараага ажыктыг чемиштиг чүүлдериниң бедидериниң агротехниктиг хемчеглери ам-даа четпес чоруттунуп турар. Ооң түңнелинде, шөлдерниң дүжүдү дең-дески эвес. Райкүүском болгаш колхозтарның баштаар черлери бо талазы-биле кошкак сагыш салып турар.

Көдээ ажыл-агыйга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге, көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүдүн болгаш мал ажылының продуктулуун бедидеринге кажангызындан-даа артык таарымчалыг байдал тургустунган. Ол байдалды ажыглааш, дыка улуг хемчеглерни ап чорудар сорулга районнуң Советтериниң болгаш колхозтарының мурнунда туруп турар. Хамыктың мурнунда колхозтарга быжыглаан черлерни чөп ажыглаарының тодаргай планын кылыр, гектар черлерни ажылдап кылырынга эвээш чарыгдалдарны үндүрүп тургаш, оон хөй продукцияны алырын хандырар ужурлуг бис.

Тожу районга чер ажылын хөгжүдерин чедир үнелевес бодалдарны шыңгыы буруу шаап көөр болза чогуур. Районда бар турар техниканы чогууру-биле ажыглап турган, бо чылдан эгелээш-ле тарылганың шөлүн калбартыр болгаш чемишчидилгени төп, черни эки шилип, тарылганы эки ажаап тургаш, шөлдерниң дүжүдүн бедидерин чедип алыры эң чугула сорулгаларның бирээзи. Райкүүскомнуң, көдээ Советтерниң болгаш колхозтарның баштаар черлериниң мурнунда туруп турар чугула сорулгаларның бирээзи болза багай бок сиген болгаш өске-даа үнүштер үнген черлерни аштап арыглап тургаш, хөй малга одарларны алгыдары болуп турар.

Бистиң районнуң байдалында эң чугула айтырыг—аърга-арыг камгалалы. Тожу аърга-арыг-биле дыка байлак. Ыяш дээрге, чаа-чаа үлетпүр черлеринге, школаларга, чурттаарга бажыңнарынга кол тудуг материалы болгай. Бо талазы-биле бистиң район областың херегледериниң чоокку үениң иштинде бүрүнү-биле хандырар. Эрткен 10 чылдың дургузунда ыяш белеткели барык 4 катап көвүдээн. Ыяш болза чүгле тудуг материалдары эвес, харын база пөш тооруун, мөөгүнү, эмге херектиг янзы-бүрү үнүштерни база берип турар дээрзи билдингир болгай. Оон ынай, аърга-арыгларда күрүнеге ажыктыг янзы-бүрү аңнар, куштар, кат-чимистер база бар. Бо бүгү болза бистиң чуртувустуң, бистиң улузувустуң чоргааралы, эгээртинмес байлаа. Ынчангаш, бойдус байлаан камгалаары чер-чер Советтериниң кичээнгейиниң төвүнге кезээде турар эң чугула сорулга болуп турар деп, РСФСР-ниң Дээди Совединиң сессиязы онзалап айыткан.

Ындыг турбуже, бистиң районда бойдустуң элбек чаагай байлаа четпес ажыглаттынып турар. Ыяш ажыл-агый чериниң, көдээ Советтерниң талазындан контрольду багай тургузуп, эки кичээнгей салбайн турарының ужурундан өрт болур чоруктар хаая эвес болгулап турар. Бо талазы-биле таныдылга ажылы чоннуң ортузунда четпес тургустунган.

Бойдус камгалалының чурумун үреп, ыяш болгаш өске-даа байлактарны үрегдеп турар ийи-чаңгыс төтчеглекчи кижилер ыяш ажыл-агыйынга база-ла улуг когаралды чедирип турар.

Бойдустуң биске шаннап турары аң, балык, кат, тоорук дээш оон-даа өске дыка хөй эгээртинмес байлаан доктааттынган корум-чурумну ёзугаар чөп ажыглаар, оларны камгалаар, өстүрүп көвүдедир ажыл бистиң районда база-ла багай организастаттынган. Оон ужурунда, харын бо дугайында күштүг болуп турар чурумнарны каржызы-биле хажыдып турар чүүлдер бар. Шак ындыг фактыларга удур демиселди райкүүском, көдээ Советтер болгаш ажыл-агыйларның удуртукчулары амдыгаа чедир-ле кошкак чорудуп турарлар.

Хоорайларны, чурттакчылыг черлерни чаагайжыдып, ногаанчыдары—чоннуң кадыкшылының, культурлуг амыдырал-чурттаалгазының деңнелиниң бедидериниң үндезини. Ынчангаш, партия биле чазак бо айтырыгже доктаамал кичээнгейни салып турар болгаш улуг хемчеглерни ап чорудуп турар. Чаагайжыдылганың херээнге күрүне дыка хөй түңнүг акша-хөреңгини үндүрүп берип турар.

Бистиң район төвүн, колхозтарның суурларын болгаш өске-даа чурттакчылыг черлерни чаагайжыдар талазы-биле сөөлгү чылдарда чамдык ажылдар кылдынган. Херимнер, кажаалар, шөлчүгештер, элээн каш он-шаа кудуктар, хөй-ниитиниң арыгланыр черлери дээш, өске-даа чүүлдер кылдынгылаан. Ногаанчыдылга хемчеглери база-ла чоруттунгулаан.

Ындыг болза-даа, ниитизи-биле алырга, бо ажыл бисте ыракта-ла четпес чоруп турар. Ажыл-агыйжы эвес, тарып олурткан ыяштарга кээргел чок чоруктуң түңнелинде, олурткан ыяштар чылдың-на үрелип турар. Бо талазы-биле ылаңгыя, Тоора-Хем суур өскелерден онза ылгалып турар, а Тоора-Хем көдээ күүском ногаанчыдылга ажылын дыка багай организастап турар. Ий болгаш Адыр-Кежиг суурларда байдал Тоора-Хемден база-ла улуг дээредевес. Район төвүн чаагайжыдарынга үндүрүп берген акша-хөреңгини Тоора-Хем көдээ күүском чүгле четче ажыглавайн келген эвес, харын өске сорулгаларга ажыглап турган, ынчаарга райкүүском, оон сан киллдизи ол байдал-биле эптежип келгенин миннир херек.

Аърга-арыгны болгаш оон байлактарын камгалаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң үндүрген Хоойлузун амыдыралга боттандырар сорулга-биле бо айтырыгны Тожу район Совединиң сессиязынга чугаалашкаш, тодаргай хемчеглерни ажылдап кылган. Оларның иштинде: аърга-арыгны өрт айыылындан болгаш кара-туразы-биле төтчеглээр чоруктан камгалаарынче угланган хемчеглерни боттандырар, чоннуң ортузунга бойдус камгалалының дугайында калбак таныдылга ажылын чорудар, чурттакчылыг черлерни чаагайжыдып, ногаанчыдарының чаңгыс зай планын чогаадыр болгаш боттандырар, бо чугула ажылга хөй-ниитини калбаа-биле кириштирер, аңныырның чурумнарын шыңгыы сагыыр, браконерлерге удур демиселди күштелдирер дээш, оон-даа өске хемчеглер бар.

Районнуң партия, совет органнарының, профэвилел, комсомол, херээженнер болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының сорулгазы болза, хүлээп алган бо чугула хемчеглеривисти амыдыралга боттандырарывыс, чонувустуң, күрүневистиң байлактарын карак огу дег камгалаарывыс болур.

Т. СЕНДИ,
Тожу райкүүскомнуң даргазы.

Даштыкыдан ТЕЛЕГРАММАЛАР

Румынияның Компартиязының 40 чыл оюу

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Румын улустуң улуг байырлалы—Румынияның Коммунистиг партиязының тургустунганының 40 чыл оюу-биле холбаштыр май 8-те РУР-нуң ордузунга «Румынияның Коммунистиг партиязының тургустунганындан бээр 40 чыл» деп байырлал медалын, а ол ышкаш орденнерни ажылчын шимчээшкининге киришкени дээш, социализм тургузуушкунунга онза ачы-хавыязы дээш партия болгаш күрүне ажылдакчыларынга, ажылчыннарга, культура ажылдакчыларынга тывыскан.

Румынияның Ажылчын партиязының ТК-зының бирги секретары, РУР-нуң Күрүне Чөвүлелиниң даргазы Георге Георгиу-Деж байырлал медалын РАП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүннеринге, кежигүнге кандидаттарынга, секретарьларынга, РАП ТК-ның кежигүннеринге, кежигүнге кандидаттарынга, а ол ышкаш ажылчын шимчээшкининиң хоочун ажылдакчыларынга тывыскан.

РАП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнү, РУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы И. Г. Маурер «Румынияның Коммунистиг партиязының тургустунганындан бээр 40 чыл» деп медальды Георге Георгиу-Дежке тывыскан.

Англияга митингилер болгаш чыскаалдар

ЛОНДОН, май 8. (СЭТА). Май 1-ге тураскаатккан хөй кижи киржикчилиг митингилер болгаш чыскаалдар «Англияда даштыкы шериг баазаларын узуткаар», «Ядролуг айыылды болдурбас» деп лозуңнарның адаа-биле бөгүн Англияга май 7-де болуп эрткен. Бир-тээ Англияга май 1-ни национал байырлал кылдыр чарлаваан болган ужурунда, ол хүнну майның баштайгы воскресеньезинде демдеглеп эрттирип турары ол.

Эдинбургка болган митингиге чүве чугаалап турган, парламент кежигүнү Барбара Касл ядролуг чепсектерни бүдүрүлдезинден болгаш шенелделеринден ойталаарын англи чазактан негээн.

Глазго хоорайга болган митингиге профэвилелиниң көскү ажылдакчызы Фрэнк Казенс ол-ла негелдени база кииргүп үндүрген, ол митингиниң соонда 5.000 ажыг кижи хоорайның кудумчуларынга чыскаалган.

Манчестерге митингиге парламент кежигүнү Антони Гринвуд чүве чугаалааш, англи черде америк ядролуг чепсекти тургусканын буруу шапкан. Шериг месилдежиишкини болу берген таварылгада АКШ-тың ядролуг баазалары айыылдыг аалчылар болур, чүге дээрге олар англи улуска согуушкунну таварыштырып болур деп ол чугаалаан.

Хөй кижи киржикчилиг чыскаалдар англи найысылалга база болган. «Англияда америк баазаларны хаар!», «Барыын Германияның ядролуг чепсегленииишкинин болдурбас!», «Кубадан холун ырат!», «Колониализм сөнезин!» деп лозуңнарны лондончулар тудуп алгаш чоруп турган.

Оон дараазында Гайд-Паркка болган митингиге Великобританияның Компартиязының чиңгине секретары Джон Голлан чүве чугаалааш, 1917 чыл кижи төрелгетенниң төөгүзүнге чаа үени ажытканын айыткан. Ам тайбыңның болгаш социализмниң күштери капитализмниң болгаш дайынның күштеринден ажып турарын Голлан демдеглээн.

Англия болза, хамаарышпас даштыкы политиканы чорудуп, ядролуг стратегиядан ойталаар, бодунуң девискээринде ракета баазаларын узуткаар ужурлуг деп Компартияның чиңгине секретары үргүлчүлеп чугаалаан. Барыын-герман шериглге баазаны тыпсыр, чепсегленииишкиннер бүдүрүлдезиниң чажыдын мурнунда гы гитлержи генералдарга дамчыдыл бээр дээр англи чазактың бодалын ол шиитпирлиг буруу шапкан.

Чугаазының түңнелинде Голлан тайбың дээш, чепсегленииишкинни дүжүрер база социализм дээш демиселди күштелдиреринче англи улусту кыйгырган.

КУБАНЫҢ УЛУЗУ ТИИЛЕЛГЕНИ ДАРГАНЫВАП ТУРАР

ГАВАНА. СЭТА-ның корреспондентизи Н. Чигирьниң дыңнатканы болза: Май бирниң байырлалының соонда Кубада ажыл-херектер база катап хайнып эгелээн. Майның бирниң хүнү болза кубаларга революцияның хөгжүлдезиниң чаа, улам бедик үе-чадалыг калбарыышкынының эгези болган. Фабрикаларда, заводтарда болгаш шөлдерде күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүннүң дугайында медээлер бо хүннерде Гаванага чурттуң бүгү-ле булуңнарындан кээп турар.

Чигир тростниктериниң шөлдеринде болгаш чигир заводтарында ажылчы чоннарның 500 муң кижилиг отряды чигир ажылының сезонун дооскан. Бо чылын чигир үнүжүнүң сывын бичии-даа чидириг чокка кескеш, болбаазырадып кылыр дугайында ажылчы чоннарның берген сөзү амыдыралда боттанып турар. Матансас можуда «Хуан Кихано» заводтуң, Ориенте можуда «Сан Луис», «Эктор Молина» заводтарның ажылчыннары бо чылдың планын күүседипкен. Ол-ла можуда «Чили» деп заводтуң ажылчыннары эрткен неделяның төнчүзүнде эңир чылдың ол-ла үезинге бодаарга оон 5000 тонна хөй чигирни бүдүрген.

Мооң мурнунда Американың Каттышкан Штаттарындан болгаш өске-даа чурттардан ап тургулаан үлетпүрнүң дыка хөй кылыгларын болгаш артык кезектерни чурттуң заводтарында болгаш фабрикаларында бүдүрүп үндүрүп эгелээн. Бо бүгү—куба ажылчыннарның болгаш техниктерниң көдүрлүүшкүнүнүң болгаш чогаадыкчы эгелээшкиннериниң түңнели-дир.

Чаңгыс-ла чижек бо-дур. Шаанда Куба торгу бүдүштүг пөстерни дыка хөйү-биле даштыкыдан хөй акша чарыгдап тургаш, садып ап турган. Чоокта чаа «Силка де Калбасар» фабриканың техниктериниң бирээзи Фердинандо Бертоне кылымал пөстү ук черниң чиг-эдинден белеткеп кылырының чаа аргазын сүмелээн. Ынчаар кылган пөс даштыкыдан ап турган пөстен чүгле чыдып калбас эвес, харын-даа шынар талазы-биле оон артык болганын дуржулга кылдыр бүдүрген пөстер көргүскен. Чоокку үеде ол фабрика ындыг пөстү массалыг-биле бүдүрүп үндүрүп эгелээр.

Ынчаарга мурнунда АКШ-тан киирип ап турган бүгү кылыгларны кубаларның боттарының бүдүрүп үндүрер кылдыр тургузары белен эвес болбайн аан. АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери экономиктиг кызамдаашкынны кылып турар амгы үеде чуртка чамдык бараанңарның чедишпейн турары шын-на харын. Ындыг арга-биле куба чурттакчыларның ортузунга сандараашкынны кылырын Вашингтон күзеп турган болгай. Ынчалза-даа оон ол аргазы бадыткаттынмаан. Кубаның ажылчы чоннары америк экономиктиг агрессияга удур боттарының революстуг чазаан долгандыр улам сырый каттыжары-биле харылаан. Делегейниң бүгү улустарының, хамыктың мурнунда—Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның улустарының күчүлүг деткимчези болгаш эп-сеткил каттыжыышкыны кубаларның боттарының херээниң шынныынга идегелин улам быжыктырып турар.

Кубага удур чаа чепсектиг авантюразын америк империализмниң белеткеп турары амгы үеде куба улус дайынчы камгалалын улам быжыктырбышаан, күш-ажылдың фронтузунга тиилелгелерже база бар чоруур.

КУБА РЕСПУБЛИКА. Гавана можунуң мурнуу чүгүнде Батабаньо хоорайда карандаш бүдүрер фабрика ажыттынган, ол болза, чоокку беш чылдарда экономиктиг хөгжүлдениң программазы-биле көрдүнген чүс чаа бүдүрүлгелерниң баштайгызы болур.

Фабриканы үлетпүр министри майор Эрнесто Че Гевера ажыткан.

ЧУРУКТА: үлетпүр министри майор Гевера лента-удазынны селемениң дузазы-биле үзе шаап тур.

Фото Пренса Латинаның.

МЕКСИКА. Мексиканың уран чурулгаларының национал академиязының Мехико хоорайда «Сан-Карлос» галереязынга Л. Н. Толстойнуң чурукчу И. Е. Репинниң чураан портредин делгээн.

Оон төөгүзү мындыг. И. Е. Репин ол портретти Л. Н. Толстой мөчээн соонда чурукчуга арткан эскизтерни ажыглап тургаш бижээн. Ында 1916 чылды айыткан.

ЧУРУКТА: делгелге залында Л. Н. Толстойнуң портрединиң чанында.

Фото **А. Павленконуу.** СЭТА-ның фотохрониказы.

ГДР-ниң ДХМ-ниң медеглели

БЕРЛИН. (СЭТА). Герман Демократтыг Республиканың даштыкы херектер министерствозу Барыын Германияның болгаш Англияның шериг төлээлекчилериниң аразынга чугаалажыышкыннарның Лондонга май 3—5-те болуп эрткени-биле холбаштыр медеглелди чоокта чаа парлап үндүрген. Ол чугаалажыышкыннарның темазы болза, англи-барыын-герман сырый шериг кады ажылдажылга болгаш англи девискээрге бундесверниң баазаларын тургузары болуп турган дээрзин медеглелде демдеглеп турар. Герман Демократтыг Республиканың ДХМ-ниң медеглелинде айтып турары болза, Лондонга чугаалажыышкыннарның чорулгазында барыын-герман милитаристер барыын-герман шеригни атомнуг чепсек-биле чепсеглээриниң планнарының боттаныышкынын чедип алырын, ынчангаш Барыын Европага Барыын Германияның шериг, политиктиг болгаш экономиктиг тергиидээшкинин тургузарын оралдажып турган. Олар бо сорулганы НАТО-нуң чөвүлелиниң май 8-те Ослога ажыттынар сессиязынга база тургузар деп турарлар.

Медеглелде чугаалап турары болза, барыын-герман милитаристер болгаш империалистер нацистерниң политиказын үргүлчүлеп турар. Олар Барыын Германияны Европада дайын айыылының кол одаа болдурганнар. Оларның дайын белеткээриниң политиказы немец улустуң национал эрге-ажыктарынга чөрүшкек. Антинационалчы политикага ГДР шиитпирлиг удурланып, чепсегленииишкинни соксадырының айтырыгларының талазы-биле ийи герман күрүнелерниң аразында дугуржуушкунну чедип алырын, күштү ажыглаарындан ойталаарын болгаш ГФР-ниң талазындан милитаристчи пропаганданы соксадырын негеп турар деп медеглелде демдеглеп турар.

Медеглелде айтып турары болза, барыын-герман милитаристер англи дайынзырактар-биле боттарының кылган чугаалажыышкыннары-биле Англияның улузун мегелеп турар. Англи улус дайынны өөскүдүп үндүрерин че чүткүп турар ГФР-ниң бөлүктери-биле кады барып шыдавас.

НАТО-нуң күрүнелериниң талазындан барыын-герман милитаристерниң планнарын шыдамык ёзу-биле көрүп, деткип турар чорук антигитлержи коалицияның күрүнелериниң, оон иштинде Англияның боттарынга алган делегей хүлээлгелери-биле шыңгыы чөрүжүп турар.

Барыын-герман милитаризм-биле кержээлерни чарган чорук англи улуска болгаш НАТО-нуң өске-даа чурттарының улустарынга удур кыжанлыглыг айыылды күштелдирип турар, оларның күзел-соруунга чөрүштүр Барыын Германияның дайынзырактарының өөскүдүп болур авантюразынче киир тыртырып болур деп медеглелде чугаалап турар.

ГДР-ниң чазаа ийи герман күрүнелерниң тайбың хөгжүлдезин хандырар дугайында бодунуң саналдарын база катап бадыткап турар. Барыын Германияның чепсегленииишкинин шапкынчыдып турары болгаш оон-биле холбаштыр дайын айыылының өзүп турары-биле чергелештир, Герман Демократтыг Республиканың чонунуң айыыл чок чоруун хандырар сорулга-биле ГДР-ниң чазаа бүгү-ле эргежок чугула түңнелдерни кылыр дээрзин база айтып турар.

Лаос айтырыгны тайбың ёзу-биле шиитпирлээр

ХАНОЙ. (СЭТА). Лаостуң дүрүм ёзугаар чазааның премьер-министриниң хүлээлгезин күүседип турар Кеолдуң медеглелин май 8-те «Лаостуң үнү» радио дамчыткан. Фуми Носаванның—Бун Умнуң үймээнчи бөлүглежиишкининиң арга-мегелерин ол ында илереткен.

Саваннакеттиң бөлүү боолаашкынны соксадырынга чөпшээрешкеш, дайынны соксадыр дугайында чугаалажыышкыннар кылыры-биле төлээлекчилерин томуйлаан тургаш-ла, эвилелдешкен шериглерниң хыналдазында девискээрлерже бодунуң шериин чорудуп, чазак шериглери-биле болгаш Патет-Лаонуң дайынчы кезектери-биле чепсектиг сегиржип алыышкыннарны үндүрүп, солдаттарны элзидип ап, америк шериг чөвүлекчилериниң санын көвүдедип, Лаосче америк чепсектер сөөртүлгезин күштелдирип турар.

Коалистиг чазакты тургузарының дугайында чугаалажыышкыннарны кылыр төлээлерин болгаш Женевага болур делегей конференциязынга Лаостуң төлээлерин томуйлаарындан Саваннакеттиң бөлүү ойталап турар. Ол хамаан чок коалистиг чазакты тургузар дугайында чугаалажыры-биле майның 11-де национал хуралды чыылдырар дугайында шиитпир хүлээп алырынче хаанны безин албадаан. А ол чазак дээрге америк империалистерге бараан болур чалча чазак болурундан чайлавас-даа.

Саваннакеттиң бөлүү болза Американың Каттышкан Штаттарының кудкуушкунуң ёзугаар Лаос айтырыын тайбың ёзу-биле шиитпирлээриниң чугаалажыышкыннарын үзер деп турарын бо бүгү чоруктар дыка тодаргай көргүзүп турар-дыр.

Амгы үеде Лаоста үш бөлүк, үш күштер бар болуп турары тодаргай апарган. Оон ужурундан боолажыышкынны соксадырының дугайында дугуржулга чедип алдынган соонда, эң чугула айтырыгны дораан-на шиитпирлээри — коалистиг чазакты тургузары чугула. Ол чазак Лаоска тайбыңны болгаш чаңгыс аай чорукту катап тургузарынга үндезинни салыр ужурлуг.

Суванна Фуманың баштаан дүрүм ёзугаар чазаанга үндезилээш, коалистиг чазакты тургузар ужурлуг. Ынчаарга Нео Лао Хак Сат партиязының болгаш өске-даа патриоттуг кезектерниң төлээлекчилери, а ол ышкаш Саваннакеттиң бөлүүнде тайбыңның, нейтралитеттиң болгаш национал чөпшээрежилгениң политиказын деткип турар төлээлекчилери кирген турар ужурлуг.

Бир эвес конференцияның ажыттынар үезинге чедир коалистиг чазак тургустунмас болза, Нео Лао Хак Сат болгаш Саваннакеттиң бөлүү-даа Лаостуң дүрүм ёзугаар чазааның төлээлекчилери-биле кады конференцияның ажылынга киржир боттарының төлээлекчилерин томуйлаан турар ужурлуг.

„Совет Эвилелинден АКШ дыка хөй чылдарда озалдаан“

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). «Нью-Йорк Таймс» солуннуң корреспондентизи Джон Финни Канаверал шенектен дыңнадыында мынча деп бижээн: «Бо неделяда Каттышкан Штаттар кижини ужуткаш космосту шинчилээриниң оруунче баштайгы хензигие базымын диңмиттиг мактаныышкынныг шимээргээшкини-биле катай хаара кылган».

Оон ынай корреспондентиниң демдеглээни болза, «апрель 12-де совет космонавт Юрий Алексеевич Гагаринниң чер бөмбүрзээн долгандыр ужутканы-биле деңнээрге, астронавт Аллан Шепардтың октаргайже барык 115 миль бедидир, салып үндүрген черинден 290 миль ырады 15 минута дургузунда ужудуушкуну дээрге хензиг болгаш озал чорук болганы чигзиниг чок. Оон дузазы-биле ужудуп үнген, ракетазы дээрге Гагариннин ужудуп чораан совет ракетазының күжүнүң чүгле оннуң бири кезии күштүг, а капсулазының деңзизи Гагариннин олуруп алгаш чораан кабиназының бештиң бир кезии болгай. Оон ужудуушкунунуң үргүлчүлээшкини Гагариннин ужуп чораан шагының алдының чүгле бир кезии, а Шепардтың ужуп эрткен ыраакшылы Гагариннин ужуп эрткен чериниң 90-ның барык 1 кезии болган.

Чазактың, парлалганың, радионуң болгаш телевидениениң кылып турган мактаныышкынныг шуугаазының, а ол ышкаш бо салып үндүрүүшкүнну ол хире чарлап турганын көөрге, «Меркурий» дээр төлевилел ёзугаар кижиниң ужудуушкуну хөлүн эртир мактаттынар болгаш оон ужур-дузазын үрдүнчек болдурар дээрзи тодаргай-дыр.

Ханныг үүлгедиишкиннер

ЛОНДОН. (СЭТА). «Обсевер» деп англи солуннуң Леопольдвильде корреспондентизинге Анголаның удурланыышкын шимчээшкининиң киржикчилериниң бирээзи португал эжелекчилерниң араатанзыг үүлгедиишкиннеринге холбаштыр мынча деп чугаалаан: узуткаттынган ангола суурларны төнмес-батпазы-биле алып болур. Анголаның соңгу талазында суурлар херек кырында шуут узуткаттынган: оларны хуюктаалдыр өрттедип каапкан. Ол хамаан чок, португал самолёттар тура халышкан чоннуң чаштынып чоруп турары арга-ыяштарын безин өрттедир бомбалар-биле хуюктап турар.

Португал колонизаторлар Анголага 20.000 африканнарны өлүрген. Муң-муң африканнарны өлүм лагеринде мөөңнээн. Матади биле Тисвиль аразында демир-орук шугумун дургаар тургустунган конго суурларны дескен 30.000 анголалар дола берген. Колониалдыг эрге-чагыргалар бүгү африканнарны узуткап каапдарынга белен деп бир португал офицер чугаалап турган.

Патриоттарга дузалаан деп карадаан-на африканнарны португал солдаттар араатанзыы-биле аажылап турар. Чижээ, Санга суурга португал солдаттар тайбың чурттакчыларны пулемёттар-биле кыра боолап каапкан. Тумби суурга 300 кижини өлүрген. Томболде суурга турган эр кижилерни шуптузун боолап өлүрген.

„Ыржым“

КИНО

Областың экраннарында «Казахфильм» киностудиязының бүдүрүп үндүрген «Ыржым» деп уран-чечен кинозунуң көрүлдези эгелээн. Ол кинода кижи бүрүзү бистиң чурттуң кайы-даа булуңнарынга аас-кежиктиг, солун чурттап, чоңга ажыктыг чүвени, эрес-маадырлыг чорукту кылып болур деп чүвени тода болгаш бүзүрелдиг илередип көргүскен.

Ук кинода болуушкуннар бодунуң ажылынга үжен чыл иштинде ажылдап, оозунга ханызы-биле ынакшаан дуржулгалыг база улуска хүндүткелдиг машинист Хаким Оспановтуң паровозунуң ырак-узак оруктан чоруп олурары-биле эгелээр. Оспановтуң паровозу-биле электровозтар каржып эртип турарлар. Оларны көргеш, паровозтуң одакчылары адааргалдыы-биле магадап чугаалажып кылаарлар: «Эх, электровозтар магалыглар-ла-дыр ам. Оларны галстугун баглангаш, арыг-силиг хевиннидаа кеткеш башкарып чоруп болур сен»...

Келзе чогуур станциязынга чедип келирге, станция начальниги Нургали Оспановту «Ыржым» деп аттыг станцияның начальниингинге томуйлаар. Ынчалза-даа Оспанов Нургалиниң томуйлалындан шуут ойталаар. Нургали кызыл-бут чорда-ла демир орукка машинистеп ажылдап эгелээнин, Турксибтиң тудуунга киржип турганын сактып келир болгаш бодунуң ынак тускай мергежилин кажан-даа кагбазын бодааш, паровозтуг кайы-даа станцияже чоруптар мен деп Оспанов удурланып чугаалаар. «Бөгүн кайы-бир черде паровозтар чоруп турза-даа, анаа ийи-үш чыл четпейн база-ла электровозтар маннажыр болгай» деп Нургали бадыткаар. Оспанов Нургалиниң сүмезинден ойталааш, Алма-Атаже чоруптар.

Орукка чорул олурда «удавас «Ыржым» станциязы болур»—деп, поездиниң үдекчизи чарлаар. Оспанов поездиниң доктаашкынының аразында ол станцияга үнүп келир. Вокзалының чоок-кавызы улуг харга бүзээлеттирген чер, ынчалза-даа ында аныяктарның ыр-шоору куттулган, хөглүг амыдырал барын ол эскерип каар. Ынчаарда Москвадан Алма-Атаже бичии оолдуг Ольга Петровна деп аныяк башкы кыс бар чыткан. Оон ол бичии оглунуң бергедеп аарый бергенинден эң-не чоокку эмчилиг ол-ла станцияга дүжер ужурга таваржыр.

Демги оруктан дүшкеш Ольга Петровна кайнаар-даа баарын аайын тыппайн турар. Ол-ла бөгүнү Оспанов көргеш, уругнуң эт-севин вокзалга эккелчип, эмчи чалааарынга болгаш анаа турган чорумал кижилерни демир орукка олуртуп чорударынга дузалаар. Чүге дээрге анаа ажылдап турганнарның харысалгазы шоолуг эвес турганы билдингир.

Ольганың оглун эмчи шинчээш, ийи неделя иштинде бажынынга чыдарын айыткаар. Оспанов Ольганы оглу-биле кады бодунуң бажынынче алгаш баар.

Хаким Оспанов ол черде кежээки школа чогун билгеш, школа директорунга барып, кежээки школаны ажыдарынга, Ольгага ажыл бээринге боттуг дузаны чедирер.

Нургали «Ыржым» станциязынче телефоннааш, Оспановтуң ында ажылдай бергенин билгеш, өөрүп байыр чедирер. Удавааңда Оспановтуң кадайы база чедип келир.

«Ыржым» станциязының аныяктарынга өөрүнчүг чүве—кежээки школа ажыттынган. Аныяктарның арызында хар-назыны дөгүй бергеннер база бар... Оспанов «Ыржым» станциязынга ажылдавышаан, кежээки школада паровоз тургузуун башкылап турар.

Ольга школада төөгү башкызы Сергей Петрович Сафонов-биле таныжа бээр. Сафоновтуң ийи караа көзүлбес деп чүвени Ольга баштай билбээн болгаш эскербейн турар. Бир-ле кежээ Сафонов Ольганы бажынынче үдеп чораан. Ол таапкылаар деп тургаш, одун ышкынныкаш, оозун черден дилеп суйбап чыдарын көргениниң соонда, Ольга оон карактары көзүлбезин ам кээп билип каар. Сафоновтуң сагыш-сеткил, угаан-бодал, ажыл-амыдырал талазы-биле могаг билбес күштүг турушттуун Ольганы сеткип, бодап турары көрүкчүлерниң сагыш-сеткилин дүвүредип келир.

Сафоновтуң кышкы кежээде: «бир эвес харны топтап көөр болза, кайыдаа черниң хары ак»—деп, азы кая-даа чурттап ажылдаарга кижи аас-кежиин тып ап болур дээн уткалыг сөстери Ольгага күштүг салдарны чедирер. Оспановтуң, Ольганың ажыл-амыдыралы чаа черге база-ла биеэгизи ышкаш солун, аас-кежиктиг болуп, бодунуң агымынче шуурүп кириптер.

Ол-ла үеде «Ыржым» станциязынга металлургия комбинады тудары-биле Москвадан хөй аныяктар келир. Шоолуг эвес үе эрткенинин соонда «Ыржым» станциязы хайныккан амыдыралдың индустриалдыг төвү апаар болгаш паровозтарны электровозтар солуптар.

Бистиң чурттуң кайы-даа крайынга, бир эвес бодунуң ажылынга ынак болгаш бердинген болур болза, кижиниң амыдыралы солун, ажыктыг болур дээрзин Оспанов билген. Москвадан Алма-Атаже бар чораан Ольга база-ла ол-ла станцияга ажылдап чурттай бээр эвес, харын бодунуң салым-хуузун, келир үеде өөрүшкүлүг аас-кежиин тып, Сафонов-биле кады чурттай бээри чигзиниг чок.

Бистиң чурттуң хүн-хүнү-биле, шак-шагы-биле эртем, техниканың сайзыралын, совет чоннуң улуг-улуг бүдүрүлгелер-биле бурунгаарлап олурар аас-кежиктиг амыдырал-чуртталгазын шынныы-биле көргүзүп турар уран-чечен кино шак ынчалдыр төнер.

Х. ТОВАРИШТАЙ.
С. МОНГУШ.

Араганың уржуу

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчулары А. Оюн, Р. Оюн, Д. Биче-оол олар колхоз даргазы Ч. Биче-оолдуң чөпшээрелин ёзугаар колхозтуң «ГАЗ-69» маркалыг чаа машиназын мунуп алгаш, Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозта төреличе аалдап чорупканнар.

Анаа барып арагалап хүнзээш, олар дедир чорууру-биле суурдан 500 м. хире чоруткаш, база-ла арагалап эгелээн. «Чаа орук» колхозтуң «ЗИС-5» деп, тормозу чок чуък машиназы орукта турган машинаны хөме таварты бергенинден хамааты Р. Оюн өлген болгаш өске 9 кижи кемдээн. Авария кылган машинаның чолаачызын судка берген.

Бо херекке авария кылган чолаачылардан аңгыда, үрелик машинаны ажыл-херекке ажыглап, техниканың айыыл чок чоруун хажыткан «Чаа орук» колхозтуң баштаар чери болгаш колхоз машиназын колхозтуң ажыл-херээнге ажыглаарының улуу, харын амы-хуу херекке ажыглаткан Ленин аттыг колхозтуң даргазы Ч. Биче-оол база буруулуг.

Б. БОРИСОВ.

◆

СПОРТ

Совет чадаг-тергежилер мурнап чоруп турар

РОСТОК. СЭТА-ның тускай корреспондентизи Юрий Хромовтуң медеглээни болза, делегейниң чадаг-тергежилер маргылдаазының алдыгы кезии—узун дурту 206 километр хемчээлдиг Щецин—Росток аразында хемчээлди румын чадаг-тергежи Ион Косма ойнап алган. Ол хемчээлди ол 5 шак 55 минута 54 секундада эрткен. Ийиги черде Юрий Мелехов болган. Үшкүзүнде — Польшаның чадаг-тергежизи Богуслав Форнальчик.

Делегейниң чадаг-тергежилериниң маргылдаазының алдыгы кезииниң сөөлүнде совет чадаг-тергежилер бодунуң мурнакчы чоруун дыка быжыглап алган. Алдыгы чарыштың санының түңнелиниң талазы-биле алырга, Мелехов маргылдааның тиилекчизи боop артпышаан. Команда талазы-биле Совет Эвилелиниң командазы бирги черни ээлеп турар.

* * *

СОВЕТ БАСКЕТБОЛИСТЕР — ЕВРОПАНЫҢ ЧЕМПИОНУ

БЕЛГРАД. (СЭТА). 1961 чылда баскетбол талазы-биле Европаның чемпиону ССРЭ-ниң эр улустуң чыынды командазы болган. Совет баскетболистер эң сөөлгү шиитпирлиг ужуражыышкынга Югославияның чыынды командазы-биле ойнааш, ол команданы 60:53 санга тиилеп алганнар.

* * *

РИГАДА ДЕЛЕГЕЙ МАРГЫЛДААЗЫ

РИГА. (СЭТА). Латви ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шаңналы дээш теннисчилерниң чаңчыл болган часкы маргылдаазы ажыттынган. Ында Совет Эвилелиниң эң дээре теннисчилери-биле чергелештир Чехословакияның, Польшаның, Герман Демократтыг Республиканың спортсменнери база киржип турар.

Редакторнуң хүлээлгезин күүседип турар Д. О. БЕГЗИ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): **«Кижи дүжүп бербес»** — 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда; (биче залга): **«Дайын оруктарында»** — 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Доктор Айболит»**—10 шакта; **«Шуургандан күштүг»**—1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Васи уъжунда бактажыышкын»**—3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЛЕТНИЙ»: **«Дуряалар ужуп чорлар»** — 5, 7, 9 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда килдизиниң 23-54, харысалгалыг секретарьның болгаш харысалгалыг дежурныйның 23-35, кодээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 25-38, партийжи-амыдырал болгаш культура - амыдырал килдистериниң 37-13, иштики информация килдизиниң 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг килдистериниң 21-27, литажылдакчыларның 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС—00337. Чагыг № 970. Культура эргелелиниң типографиязы